

Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (Σ.Δ.Ο.)

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ κα. ΚΑΜΠΕΛΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ

Φοιτήτριες: Κουλιούφα Μαρία Α.Μ.354

Γκαγκανιάρη Αικατερίνη Α.Μ.343

Άγιος Νικόλαος, Ιούνιος 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Πρόλογος

Εισαγωγή

1. Κεφάλαιο Πρώτο: Ερμηνεία και Χαρακτηριστικά Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

1.1 Έννοια και Χαρακτηριστικά «Ανοικτού» Αλληλόχρεου Λογαριασμού

1.2 Ορισμοί και Νομοθετική Ρύθμιση του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

1.3 Τρόπος Λειτουργίας «Ανοικτού» Αλληλόχρεου Λογαριασμού

2. Κεφάλαιο Δεύτερο: Σύμβαση Ανοίγματος Πίστωσης σε «Ανοικτό» Αλληλόχρεο Λογαριασμό και Χαρακτηριστικά Σύμβασης

2.1 Ερμηνεία Συγκεκριμένης Σύμβασης

2.2 Χαρακτηριστικά Σύμβασης Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

2.3 Αποτελέσματα Καταχώρισης Απαίτησης ή Καταβολής στον Αλληλόχρεο Λογαριασμό

2.4 Χαρακτηριστικά Σύμβασης Πίστωσης σε «Ανοικτό» Αλληλόχρεο Λογαριασμό

2.4.1 Δυνατότητα Δημιουργίας Εκατέρωθεν Απαιτήσεων

2.4.2 Έλλειψη Γνώσης Αποτελέσματος

2.4.3 Αρχές της Καθολικής και Αυτοδίκαιης Υπαγωγής και Εισόδου των Απαιτήσεων στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό

2.4.4 Αρχή της Απώλειας της Αυτοτέλειας

2.4.5 Νομική Αιτιολόγηση της Αρχής του Μη Διαθέσιμου και μη Απαιτητού των Κονδυλίων του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

2.4.6 Δυνατότητα Κατάσχεσης

2.4.7 Η Ευθύνη του Εγγυητή

2.4.8 Ευθύνη Ομόρρυθμων Εταίρων

2.5 Περίπτωση Ασφαλειών και «Κλείσιμο» Αλληλόχρεου Λογαριασμού

2.5.1 Το Ζήτημα της Ασφάλειας στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό

2.5.2 Οι Θεωρίες Περί Αλληλόχρεου Λογαριασμού και το Πρόβλημα της Διατήρησης των Ασφαλειών

2.5.3 Διατήρηση των Ασφαλειών στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό

2.6 Η Έννοια του Ανατοκισμού στη Σύμβαση Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

2.7 Λοιποί Παράγοντες που Επηρεάζουν Σχετικά την Εν Λόγω Σύμβαση

3. Κεφάλαιο Τρίτο : Διαδικασίες που Αφορούν το Πέρασ του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού και Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα που Παρουσιάζει Έναντι Άλλων Λογαριασμών

3.1 Το Πέρασ του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

3.1.1 Λήξη Σχέσης

3.1.2 Διαδικασία Εκκαθάρισης

3.1.3 Η Έννοια του Κατάλοιπου

3.1.4 Η Αναγνώριση του Κατάλοιπου

3.2 Δικαστικά Ζητήματα που Προκύπτουν στη Λήξη του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

3.2.1 Διαδικασία Αγωγής

3.2.2 Η Αποδεικτική Δύναμη των Εμπορικών Βιβλίων

3.2.3 Διαταγή Πληρωμής

3.2.4 Διαδικασία Κοινοχρηστικότητας

3.3 Προϋποθέσεις Ύπαρξης Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

3.4 Διαφορά Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού από Άλλα Είδη Λογαριασμών

3.5 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Έναντι Άλλων Συμβάσεων

Επίλογος – Συμπεράσματα

Βιβλιογραφία

Πρόλογος

Σκοπός των φοιτητριών στην εν λόγω πτυχιακή εργασία, είναι να παραθέσουν και να αναλύσουν στοιχεία σχετικά με την λειτουργία και εφαρμογή του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού και τα χαρακτηριστικά ανοίγματος πίστωσης σε τραπεζικό οργανισμό, με τη συγκεκριμένη μορφή. Πιο συγκεκριμένα όμως και προκειμένου η εν λόγω πτυχιακή μελέτη να θεωρείται ορθή και αντιπροσωπευτική ως προς αυτά που εξετάζει, διαχωρίζεται σε τρία (3) αντίστοιχα κεφάλαια και όπου στο μεν πρώτο αναφέρεται στην Ερμηνεία και Χαρακτηριστικά Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού, στο δεύτερο κεφάλαιο στην Σύμβαση Ανοίγματος Πίστωσης σε «Ανοικτό» Αλληλόχρεο Λογαριασμό και Χαρακτηριστικά Σύμβασης και τέλος στο τρίο κεφάλαιο στις Διαδικασίες που Αφορούν το Πέρασ του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού και Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα που Παρουσιάζει Έναντι Άλλων Λογαριασμών.

Εισαγωγή

Σχετικά με τις αρχές λειτουργίας των εμπορικών λειτουργία των τραπεζών αλλά και γενικότερα του τραπεζικού κλάδου μέσα στη δεκαετία του 1950, άρχισαν να εμφανίζονται σιγά σιγά τα πρώτα δείγματα της χρηματοοικονομικής και της εμπορικής τους λειτουργίας. Ο βασικότερος λόγος ήταν ότι η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1930 και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος εμπόδισαν την παγκόσμια ανάπτυξη των πολυεθνικών εταιρειών. Γεγονότα όπως η συμφωνία του Bretton Woods και η σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών έφεραν μια σημαντική αλλαγή. Η απότομη και ραγδαία αύξηση στο χώρο των εμπορικών τραπεζών προκλήθηκε από δυο βασικούς παράγοντες ¹(Παπούλιας 2001).

Μέσα από αυτήν την παγκόσμια αύξηση μετά τον παγκόσμιο πόλεμο, προκλήθηκε στο εξωτερικό η εμπορική δραστηριότητα. Στα πλαίσια του συγκεκριμένου πεδίου των πολυεθνικών εταιρειών, οι τράπεζες έπρεπε να ακολουθήσουν τις θυγατρικές αυτών με στόχο να διατηρήσουν την πλεονεκτική σχέση που είχαν ήδη δημιουργήσει και ταυτόχρονα να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό. Η πολιτική προστασίας την οποία και εφάρμοσαν αποτέλεσε μια από τις βασικές αιτίες για την αύξηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Την εφάρμοσαν οι περισσότερες κυβερνήσεις και είχε σαν αποτέλεσμα την ελεύθερη ανάπτυξη του εμπορίου.

Εννοείται η απελευθέρωση του οποιοδήποτε νομίσματος το οποίο και χρησιμοποιείται για δημιουργία συναλλαγών από την χώρα έκδοσης σε μια χώρα διαφορετική. Αφορά τις συναλλαγές οι οποίες γίνονται ανάμεσα σε διαφορετικά νομίσματα και ονομάζεται ευροαγορά. Από τα πλεονάσματα των δολαρίων τα οποία και είχαν οι πολυεθνικές εμφανίσθηκαν και οι πρώτες αυτές αγορές. Για παράδειγμα, στο Λονδίνο υπήρχαν τέτοιες επιχειρήσεις

¹ Παπούλιας, Γ. 2001. *Επενδύσεις - Διοίκηση και Ανάλυση*. Σύγχρονη Εκδοτική.

μιας και η χώρα αυτή αποτελούσε το κέντρο για να αναπτυχθεί μια τέτοια αγορά παγκοσμίως. Επίσης το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών στις ΗΠΑ ήταν ένας άλλος σημαντικός παράγοντας της αύξησης καθώς και οι περιορισμοί από την αμερικάνικη κυβέρνηση στο τραπεζικό σύστημα.

Είναι μια διεθνής κεφαλαιαγορά η οποία σχετίζεται με μακροπρόθεσμες ομολογίες. Η χώρα έκδοσης αυτών, η χώρα διαπραγμάτευσης και το νόμισμα το οποίο εκφράζει αυτά είναι τα χαρακτηριστικά τα οποία διακρίνουν τα συγκεκριμένα ομόλογα. Οι κατηγορίες στις οποίες διακρίνονται τα διεθνή ομόλογα είναι τα ξένα, τα ευρωομόλογα και τα παγκόσμια.

Το 1970 το πιο ίσως σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετώπιζε η εμπορική διεθνής τραπεζική ήταν αυτό της παροχής δανείων με μακροπρόθεσμους στόχους. Το επιτόκιο τους ήταν σταθερό και αυτό ήταν κάτι το οποίο οι τράπεζες δεν το ήθελαν αφού ο ολοένα αυξανόμενος πληθωρισμός και τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια του ευρωσυναλλάγματος ήταν σημαντικοί παράγοντες. Το πρόβλημα λύθηκε από την εμφάνιση των κοινοπρακτικών ευρωπιστώσεων με κυμαινόμενο επιτόκιο. Οι απότομες διακυμάνσεις του πληθωρισμού λύθηκαν. Μέσα από αυτό το πλαίσιο, οι τράπεζες μπόρεσαν και προχώρησαν σε διεθνείς συνεργασίες και απέκτησαν το πλεονέκτημα του ανταγωνισμού σε σχέση με τις εγχώριες εμπορικές τράπεζες.

Έτσι δημιουργήθηκαν δίκτυα εμπορικών τραπεζών τα οποία στο εξωτερικό δημιούργησαν και τις συνεργασίες με επιχειρήσεις προκειμένου να διοχετευτεί ρευστότητα σε δάνεια με αυτή τη μορφή. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η παρουσία και η χρήση των δημοσίων σχέσεων και της επικοινωνίας ήταν απαραίτητη. Ειδικά μετά την αύξηση του πληθυσμού, των πόλεων, της μαζικής παραγωγής και της βιομηχανικής παραγωγής. Αλλά και της ποσότητας των παραγόμενων αγαθών και την επέκταση των δρόμων και σιδηροδρόμων. Στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτε άλλο από μια συνεχή μεταβαλλόμενη διαδικασία η οποία χαρακτηρίζεται από νέα προϊόντα και τεχνικές επικοινωνίας. Τεχνικές που αποσκοπούν σε ανταλλαγές ανάμεσα σε διεθνείς αγορές και σε εγχώριους τραπεζικούς ομίλους.

1. Κεφάλαιο Πρώτο: Ερμηνεία και Χαρακτηριστικά Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

1.1 Έννοια και Χαρακτηριστικά «Ανοικτού» Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Αλληλόχρεος (ή ανοικτός ή τρεχούμενος) λογαριασμός υπάρχει όταν δύο πρόσωπα συμφωνούν με σύμβαση να μην επιδιώκονται ή διατίθενται μεμονωμένα οι απαιτήσεις, που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να φέρονται σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να εκκαθαρίζονται και να αποσβένονται κατά το κλείσιμο του λογαριασμού αυτού, που θα γίνεται κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα, σε τρόπο ώστε να αποτελέσει τη μοναδική τους απαίτηση το κατάλοιπο του λογαριασμού, που τυχόν θα υπάρχει ²(Αγγελάκης, 2005).

Οι πιστώσεις του τύπου αυτού, με σύναψη σύμβασης αλληλόχρεου ανοικτού ή τρεχούμενου λογαριασμού με την τράπεζα, αποτελέσαν την πλέον διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης επιχειρήσεων και επαγγελματιών, κυρίως λόγω της ευελιξίας τους και της αποτελεσματικότητάς τους στην κάλυψη των αναγκών σε κεφάλαιο κίνησης για την εξασφάλιση της απαιτούμενης ρευστότητας. Στην δύσκολη ωστόσο οικονομική περίοδο που διανύουμε, τίθεται επιτακτικά το ερώτημα αν οι άκυροι Γενικοί Όροι Συναλλαγών (ΓΟΣ) που αναμφίβολα περιέχονται στις συμβάσεις πιστώσεως με ανοικτό [αλληλόχρεο] λογαριασμό εμπίπτουν στις διατάξεις του νόμου περί προστασίας καταναλωτών και άρα, αν οι δανειζόμενοι μέσω του χρηματοδοτικού εν λογω προϊόντος δικαιούνται δικαστικής προστασίας θεωρούμενοι εκ των προτέρων «καταναλωτές» ³(Αγγελόπουλος, 2010).

Σύμφωνα με το άρθρο 1 § 4 στοιχ. Α` του ν. 2251/ 1994, καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα

² Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».

³ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης

ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το οποίο κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, εφόσον αποτελεί τον τελικό αποδέκτη τους. Ωστόσο, η παραπάνω υπερβολικά ευρεία απόδοση της έννοιας του καταναλωτή, οδήγησε στην ανάγκη ερμηνείας αυτής, τόσο από τη θεωρία όσο και από τη νομολογία του ΔΕΚ αλλά και των εθνικών δικαστηρίων, θεωρώντας ότι επικρατέστερος γενικός ορισμός του καταναλωτή, του αντισυμβαλλομένου κάθε προμηθευτή, ανεξαρτήτως των παρεχομένων προϊόντων ή υπηρεσιών, είναι το πρόσωπο που συναλλάσσεται για μη επαγγελματικούς σκοπούς, διότι στα πλαίσια των συναλλαγών αυτών δεν έχει αποκτήσει τις γνώσεις, την εμπειρία και εν γένει την εξειδικευμένη στο αντικείμενο αυτό διαπραγματευτική ικανότητα που έχει ο προμηθευτής, γεγονός που δικαιολογεί την προστασία του από το νόμο (Αγγελόπουλος, 2010).

Έτσι, ουσιαστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό του συμβαλλομένου ως καταναλωτή, πρέπει να είναι η ερασιτεχνική ιδιότητα του αποδέκτη του αγαθού, ως προς τη συγκεκριμένη συναλλαγή. Επομένως, μόνο οι συμβάσεις που συνάπτονται για την κάλυψη ιδίων καταναλωτικών αναγκών ενός ατόμου σε ιδιωτικό επίπεδο, εμπίπτουν στις διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή, ως θεωρούμενο οικονομικά ασθενέστερο μέρος. Έτσι, και στις αποφάσεις του ΔΕΚ, κοινό χαρακτηριστικό και εννοιολογικός πυρήνας του ορισμού του καταναλωτή, αποτελεί η μη ικανοποίηση επαγγελματικών αναγκών με τη σύναψη της σύμβασης και όχι η ιδιότητα του συμβαλλόμενου λήπτη των υπηρεσιών ως εμπόρου ή ελεύθερου επαγγελματία και συνεπώς ο όρος καταναλωτής περιλαμβάνει και εμπόρους και ελεύθερους επαγγελματίες, εφόσον αυτοί συνάπτουν συμβάσεις για τις ιδιωτικές τους ανάγκες. Μόνον όταν οι επιχειρούμενες, από τους τελευταίους συναλλαγές συναρτώνται λειτουργικά με την άσκηση του επαγγέλματος τους, δεν τίθεται θέμα προστασίας τους με τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις (ΕφΑΘ 3884/ 2006 ΕΛΛΔνη 48/2007. 305)⁴ (Αγγελάκης, 2005).

⁴ Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι δεν προστατεύεται κάθε ασθενέστερος συναλλασσόμενος αλλά μόνο εκείνος που συνάπτει την επίμαχη σύμβαση εκτός του πλαισίου των επαγγελματικών του σχέσεων. Για τη διαπίστωση της συνδρομής της ανωτέρω προϋπόθεσης, δεν έχει σημασία η υποκειμενική του κατάσταση [αν λ.χ. το επάγγελμα του είναι άσχετο ή σχετικό με τη συγκεκριμένη σύμβαση], αλλά αν μπορεί να θεωρηθεί, κατ' αντικειμενική κρίση, ως επαγγελματίας στο πλαίσιο της συγκεκριμένης συναλλαγής. Κατά συνέπεια, ο αγοραστής τραπεζικών προϊόντων ή ο αποδέκτης τραπεζικών υπηρεσιών δεν μπορεί να θεωρηθεί εκ των προτέρων καταναλωτής, αποκλειστικά λόγω του γεγονότος ότι είναι αντισυμβαλλόμενος Τράπεζας. Η επίκληση και υπαγωγή στο προνομιακό καθεστώς προστασίας των διατάξεων του καταναλωτικού δικαίου, ιδιωτών επενδυτών, οι οποίοι, με γνώση και εμπειρία της αγοράς και σημαντική οικονομική επιφάνεια, ασχολούνται συστηματικά με προϊόντα και συναλλαγές υψηλής οικονομικής αξίας, αποβαίνει καταχρηστική, καθώς οι ανωτέρω συναλλασσόμενοι υπερβαίνουν κατά πολύ το πρότυπο του μέσου αποταμιευτή και δεν είναι απαραίτητα το αδύνατο μέρος της συγκεκριμένης συναλλαγής (Εφθεσ 317/2009 ΔΕΕ 2009. 819).

Εκτός των ανωτέρω, θα πρέπει να σημειωθεί πως οι χρηματοδοτήσεις ανοιχτών αλληλόχρεων λογαριασμών έχουν σαν σκοπό να καλύψουν διαρκείς ανάγκες για κεφάλαιο κίνησης, που προκύπτουν από τη φύση του παραγωγικού και συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης. Ο πελάτης συμφωνεί με την τράπεζα ένα όριο (plafond), μέχρι το οποίο θα μπορεί να αναλαμβάνει ποσά για την κάλυψη των αναγκών του. Τα ποσά αυτά θα επιστρέψει, στη συνέχεια, εντός προκαθορισμένης προθεσμίας, πρόκειται δηλαδή για λογαριασμούς αυξομειούμενου υπολοίπου. Τα χορηγούμενα όρια έχουν διάρκεια συνήθως ενός χρόνου, μετά την λήψη του οποίου οι τράπεζες επανεξετάζουν τα στοιχεία του πελάτη καθώς και την σκοπιμότητα της χρηματοδότησης, προκειμένου να καθορίσουν νέο όριο για το επόμενο έτος.

Παρέχεται ακόμη η δυνατότητα εφοδιασμού πελατών που εμφανίζουν μεγάλη κίνηση λογαριασμού, με βιβλιάριο επιταγών. Με τις επιταγές αυτές μπορούν να κάνουν τις πληρωμές τους, χρεώνοντας ταυτόχρονα τον

λογαριασμό, χωρίς να εμφανίζονται στην τράπεζα. Η ευχέρεια αυτή πέραν του εγκεκριμένου ορίου, και για το λόγο αυτό απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, παρακολούθηση και εκχώρηση της ευχέρειας μόνο σε απόλυτα φερέγγυους πελάτες⁵ (Αναστασόπουλος, 2010).

Θα πρέπει τέλος να σημειωθεί ότι οι τράπεζες δεν δεσμεύονται να τηρούν τα συμφωνηθέντα όρια καθ' όλη την διάρκεια του έτους, αντίθετα οφείλουν να παρακολουθούν από κοντά την εξέλιξη των εργασιών του πελάτη, προκειμένου να αυξάνουν ή και να μειώνουν το όριο της πίστωσης αν χρειαστεί, σε ενδιάμεσο χρονικό διάστημα⁶ (Αγγελόπουλος, 2010).

1.2 Ορισμοί και Νομοθετική Ρύθμιση του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Στη σχετική Νομολογία, ως Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός ορίζεται ότι θεωρείται η σύμβαση στην οποία οι δυο πλευρές αποτελούνται από ένα έμπορο και αγοραστή οι οποίοι συμφωνούν στη μη επιδίωξη ή στη διάθεση μεμονωμένων απαιτήσεων οι οποίες προκύπτουν από τις συναλλαγές μεταξύ τους⁷ (Βελέντζας, 2007). Οι δυο πλευρές θα πρέπει να μεταβιβάζουν αυτές τις συναλλαγές σ' ένα κοινό λογαριασμό με σκοπό να προχωρήσουν σε εκκαθάριση αυτών, κατά τη διάρκεια «κλεισίματος» του λογαριασμού. Το κλείσιμο αυτό γίνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα με σκοπό το όποιο τυχαίο κατάλοιπο να είναι και η μόνη τους απαίτηση. Όπως προβλέπει η νομολογία, θα πρέπει να υφίσταται μια εμπορική ιδιότητα από τη μια πλευρά του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού⁸ (Αντωνόπουλος, 2005).

Όπως όμως προκύπτει από το άρθρο 112 παρ. 1 του Εις. ΝΑΚ, κάτι τέτοιο δεν είναι σύμφωνο με το νόμο αφού το παραπάνω άρθρο ορίζει ότι αν

⁵ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁶ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

⁷ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

⁸ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

υπάρχει Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός σε δυο πλευρές όπου η μια είναι έμπορος, τότε δεν γίνεται λόγος για στοιχείο εννοιολογικό του αλληλόχρεου λογαριασμού. Πιο σωστή θεωρείται η άποψη η οποία ορίζει ότι για να υφίσταται Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός θα πρέπει να μην ισχύει το παραπάνω άρθρο κατά το οποίο χρειάζεται τουλάχιστον η μια πλευρά να είναι εμπορική όπου και θα θεσπίζει την αυτοδίκαιη τοκοφορία του κατάλοιπου. Ωστόσο, δεν υπάρχουν πολλές διατάξεις στη ελληνική νομοθεσία γύρω από τον αλληλόχρεο λογαριασμό οι οποίες βέβαια και δεν αποτελούν ρύθμιση αυτού⁹ (Αντωνόπουλος, 1998).

Οι όποιες διατάξεις υπάρχουν αφορούν τον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό και ζητήματά του και προσφέρουν το περιθώριο για το γεγονός ότι η έννοια και η λειτουργία του αφορούν το νομοθέτη ο οποίος τη κάνει και δεκτή. Αναφέρονται οι διατάξεις των άρθρων ως εξής¹⁰ (Βελέντζας, 2007):

- 669ΕΚ όπου αναφέρεται η εγγραφή απαιτήσεων στο λογαριασμό σαν τρόπος για την απόσβεσή του.
- 35 και 47 του νδ της 17^{ης} Ιουλίου 1923 όπου γίνεται λόγος για άνοιγμα της πίστωσης ή και τρέχοντος αλληλόχρεου λογαριασμού αλλά και για τη δυνατότητα καταγγελίας από το πιστοδότη για το λογαριασμό.
- 874 ΑΚ όπου γίνεται λόγος για την αναγνώριση του υπολοίπου του αλληλόχρεου λογαριασμού και το στοιχείο αυτό θεωρείται σύμβαση αναγνώρισης χρέους.
- 112 ΕιςΝΑΚ όπου γίνεται λόγος για το κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού ο οποίος υπάρχει ανάμεσα σε δυο πλευρές όπου η μια είναι εμπορική και αυτοδίκαια φέρει το τόκο ακόμα και σε περίπτωση που ο λογαριασμός έχει κονδύλια από τόκους για διάστημα μικρότερο από ένα έτος.

Πρέπει να αναφερθεί ότι ο λογαριασμός ανά εξάμηνο λήγει περιοδικά αλλά όχι στη περίπτωση όπου οι δυο πλευρές έχουν συμφωνήσει και όχι σε διάστημα μικρότερου του ενός τριμήνου. Τέλος και οι δυο πλευρές μπορούν

⁹ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

¹⁰ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

να καταγγείλουν τη σύμβαση του λογαριασμού όποτε αυτοί θελήσουν και με αυτό τον τρόπο ο δικαιούχος του κατάλοιπου αξιώνει την άμεση καταβολή του. Ελλιπής χαρακτηρίζεται η ρύθμιση του συγκεκριμένου θεσμού με τις παραπάνω διατάξεις. Είναι λοιπόν απαραίτητο τόσο η νομολογία όσο και η επιστήμη των οικονομικών, να αναφέρουν συμπληρωματικά στοιχεία σε ότι αφορά τη έννοια του αλληλόχρεου λογαριασμού αλλά και στις ίδιες τις ρυθμίσεις ή συνέπειες. Πρέπει να αναφέρεται το άρθρο 361 ΑΚ αλλά και τα εμπορικά ήθη και έθιμα. Είναι όμως γνωστό ότι ένας ορισμός δημιουργεί μια ακαμψία και μια αυστηρότητα όπου σύμφωνα μ' αυτό τα όποια ζητήματα προκύπτουν, αντιμετωπίζονται δύσκολα και σχετικά δύσκολα συμβιβάζονται με τη ελεύθερη διαμόρφωση των συμβάσεων.

Στη Νομική Φύση του λογαριασμού αναφέρεται πως η συμφωνία η οποία είναι υποχρεωτική για τον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό και από τις δυο πλευρές, είναι η παρεπόμενη σύμβαση και ειδικότερα από τη στιγμή που κάτι τέτοιο εξυπηρετεί μια άλλη βασική σχέση. Παρόλα αυτά, δημιουργεί μια σύμβαση ιδιαίτερη. Η σύμβαση αυτή σκοπό έχει να εξυπηρετεί μια άλλη σύμβαση η οποία είναι και η βασική και κάτι τέτοιο νοεί ότι υπάρχει κάποιο ελάττωμα ουσιαστικό ή νομικό που μπορεί να οφείλεται σε κάποια ακύρωση ή σε ανενεργή λειτουργία. Χαρακτηρίζεται και σαν κανονιστική σύμβαση από τη στιγμή που δεν υποχρεώνει τις δυο πλευρές σε παροχή.

Επίσης θεωρείται και υποσχετική αφού μπορεί και ρυθμίζει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί και εξοφλείται η άλλη βασική συμφωνία. Έτσι μέσα από τον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό δημιουργείται μια διαρκής έννομη σχέση. Αναφέρεται και ότι είναι μια σύμβαση αμφοτεροβαρής αφού η απόσβεση των όλων απαιτήσεων από τη μια πλευρά αντισταθμίζει τις αποσβέσεις των απαιτήσεων της άλλης πλευράς ή ακόμα και τη δημιουργία μιας νέας. Αναφέρεται και η άτυπη σύμβαση ή και σύμβαση σύνθετη αλλά και ιδιόμορφη κάτω από το πλαίσιο της ανάληψης αυτής της υποχρέωσης η οποία αναφέρεται στο να μη απαιτηθούν αμοιβαία οι όποιες απαιτήσεις μέχρι να κλείσει ο λογαριασμός ¹¹(Βελέντζας, 2007).

¹¹ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

Σε ότι αφορά τον «τρέχων» λογαριασμό, η λειτουργία του είναι αποσβεστική. Αποσκοπεί στο να ενοποιήσει τα αποτελέσματα των παροχών οι οποίες υπάρχουν στη σχέση των δυο πλευρών. Πιο αναλυτικά, ο λογαριασμός που «τρέχει» αναφέρεται σε συγχώνευση όλων των απαιτήσεων οι οποίες προκύπτουν από τη βασική σχέση της μιας από τις δυο πλευρές αλλά και στην ικανοποίηση όλων των αντίθετων απαιτήσεων ή/και καταβολών. Ο αριθμός των απαιτήσεων οι οποίες παράγονται από τη βασική σχέση είναι μεγάλος και οι ίδιες είναι ανομοιογενείς. Θα ήταν λοιπόν αναμενόμενο κάποια από αυτές τις απαιτήσεις να χρειάζεται κάποιο ιδιαίτερο χειρισμό. Απ' αυτό τον ιδιαίτερο χειρισμό, δεν υπολογίζονται τα μέρη που ανήκουν στο τρέχοντα λογαριασμό.

Έτσι και οι απαιτήσεις αυτές ενώνονται σε μια ομοιογενή απαίτηση η οποία ασκείται από μια ρύθμιση η οποία και απλοποιεί την ικανοποίησή της. Οι όποιες απαιτήσεις καλύπτονται κατά ένα μέρος από το τυχόν προσωρινό υπόλοιπο της εισόδου τους και συμπληφίζονται ή ανανεώνονται από το προσωρινό υπόλοιπο. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός είναι από τη φύση του μια σύμβαση παρεπόμενη και εξυπηρετεί μια σχέση βασική ή και πιο πολλές. Απλά θα πρέπει να υπάρχει κάποια σχέση συναλλαγών ανάμεσα στις δυο πλευρές κατά την οποία δημιουργούνται απαιτήσεις και καταβολές ¹²(Αντωνόπουλος, 2005). Παρ' όλα αυτά, ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός παραμένει μια σύμβαση παρεπόμενη στη σχέση αυτή των συναλλαγών και όχι αιτία. Σωστά λοιπόν θεωρείται ότι ο λογαριασμός αυτός ρυθμίζει τις απαιτήσεις και τις καταβολές και θεσπίζει το νομικό καθεστώς όπου και υπάγονται (Βελέντζας, 2007).

1.3 Τρόπος Λειτουργίας «Ανοικτού» Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό, ο πελάτης συμφωνεί με την τράπεζα ένα όριο πίστωσης (plafond), μέχρι το οποίο θα μπορεί να λαμβάνει χορηγήσεις για την κάλυψη των αναγκών του για κεφάλαιο κίνησης οι οποίες προκύπτουν στα πλαίσια της παραγωγικής και εμπορικής του

¹² Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

δραστηριότητας. Το καθορισμένο στη σύμβαση όριο δεν είναι δυνατόν να ξεπεραστεί, και η υπέρβαση του ορίου είναι δικαιολογημένη μόνο κατά το ποσό των τόκων. Ο εκτοκισμός του αλληλόχρεου λογαριασμού γίνεται κατά τη λήξη κάθε ημερολογιακού τριμήνου ¹³(Αγγελάκης, 2005).

Ο δανειολήπτης μπορεί αν θέλει να εξοφλήσει μέρος ή το σύνολο της οφειλής του, ενώ μπορεί να επαναδανείζεται όταν έχει ανάγκη μέχρι το όριο που του έχει χορηγηθεί. Η επιστροφή των χρηματοδοτήσεων ή αλλιώς η ανακύκλωση του λογαριασμού μπορεί να προσδιορίζεται ή όχι στη σύμβαση καθώς δεν υπάρχει τακτή λήξη. Αν στη σύμβαση δεν έχει οριστεί χρόνος λήξης της, τότε θεωρείται ως αορίστου και λύεται οποτεδήποτε με καταγγελία.

Στην καθημερινή τραπεζική ορολογία είναι πολύ συνηθισμένη η χρησιμοποίηση της λέξης «πλαφόν». Στην τραπεζική πρακτική, οι τράπεζες, συνήθως επαναξιολογούν το πιστωτικό όριο ανά εξάμηνο ή έτος και αν χρειαστεί επαναπροσδιορίζουν το ύψος του και τα επιμέρους χαρακτηριστικά του. Ο αλληλόχρεος λογαριασμός μπορεί να καλύπτεται με τις ίδιες εξασφαλίσεις που θα περιγράψουμε στην επόμενη παράγραφο (2.6.2) ενώ παρέχει στις επιχειρήσεις τα ακόλουθα πλεονεκτήματα¹⁴ (Κόντος, 2010):

- Ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί το όριο ανάλογα με τις ανάγκες του.
- Ο πελάτης μπορεί να μειώνει το χρεωστικό του υπόλοιπο με καταθέσεις ποσών σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή.
- Ο πελάτης επιβαρύνεται με τόκους μόνο για το ποσό που χρησιμοποίησε.

¹³ Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».

¹⁴ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

2. Κεφάλαιο Δεύτερο: Σύμβαση Ανοίγματος Πίστωσης σε «Ανοικτό» Αλληλόχρεο Λογαριασμό και Χαρακτηριστικά Σύμβασης

2.1 Ερμηνεία Συγκεκριμένης Σύμβασης

Ο αλληλόχρεος λογαριασμός είναι η σύμβαση δυνάμει της οποίας δύο πρόσωπα, από τα οποία το ένα τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν να μην επιδιώκουν ούτε να διαθέτουν μεμονωμένα τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να τις φέρουν σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να τις εκκαθαρίσουν κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, που γίνεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα, ή οριστικώς με καταγγελία ενός από τα μέρη η οποία μπορεί να γίνει οποτεδήποτε, έτσι ώστε το τυχόν κατάλοιπο να αποτελέσει πλέον τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση¹⁵ (Αγγελάκης, 2005).

Επίσης μια διαφορετική ερμηνεία αναφέρει πως ο αλληλόχρεος λογαριασμός υπάρχει όταν δύο πρόσωπα συμφωνούν με σύμβαση να μην επιδιώκονται ή να διατίθενται μεμονωμένως οι απαιτήσεις που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να φέρονται σε κοινό λογαριασμό, με σκοπό να εκκαθαρίζονται και να αποσβήνονται κατά το κλείσιμο του λογαριασμού αυτού, που θα γίνεται ορισμένα χρονικά διαστήματα σε τρόπο ώστε να αποτελέσει τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση το κατάλοιπο του λογαριασμού που τυχόν θα υπάρχει¹⁶ (Κόντος, 2010).

2.2 Χαρακτηριστικά Σύμβασης Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

α) Ύπαρξη βασικής σχέσης συνεργασίας μεταξύ τράπεζας και πελάτη, η οποία αποτελεί και το υπόβαθρο των ενοχικών αξιώσεων που απορρέουν από τον αλληλόχρεο λογαριασμό.

¹⁵ Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».

¹⁶ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

β) Συμφωνία ότι οι απαιτήσεις και οι καταβολές των μερών από τη μεταξύ τους σχέση θα καταχωρούνται σε λογαριασμό, κατά τρόπο ώστε απαιτητό να είναι μόνο το τελικό κατάλοιπο.

γ) Η εξίσωση των εκατέρωθεν απαιτήσεων και καταβολών μέχρι το ποσό που καλύπτονται γίνεται με προσθαφαιρέσεις, οι οποίες ισοδυναμούν με συμψηφισμό. Οι καταχωρούμενες στον λογαριασμό απαιτήσεις πρέπει να είναι δεκτικές συμψηφιστικής εκκαθάρισης όχι όμως και δεκτικές συμψηφισμού κατά ΑΚ 440. Οι εισαγόμενες πάντως στον λογαριασμό απαιτήσεις πρέπει να είναι βέβαιες και εκκαθαρισμένες, για αυτό δεν μπορούν να εισαχθούν σε αυτόν απαιτήσεις από εγγυητικές επιστολές πριν την κατάπτωσή τους.

δ) απαιτητό είναι μόνο το κατάλοιπο (όχι δηλαδή οι κατ' ιδίαν απαιτήσεις που καταχωρίστηκαν στο λογαριασμό) που θα προκύψει υπέρ του ενός ή του άλλου μέρους. Επομένως πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού δεν είναι γνωστό ποιος θα είναι ο δανειστής του καταλοίπου και ποιος ο οφειλέτης.

2.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΗΣ Ή ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΣΤΟΝ ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ

A. Απώλεια αυτοτέλειας απαιτήσεων

Αποτέλεσμα της εισόδου των εκατέρωθεν τυχόν απαιτήσεων και καταβολών στον λογαριασμό, κατά την κρατούσα στο ελληνικό δίκαιο άποψη, είναι ότι οι ως άνω απαιτήσεις δεν συμψηφίζονται ούτε ανανεώνονται αμέσως (δηλαδή δεν αποσβήνονται) αλλά καθίστανται απλά χρεοπιστωτικά κονδύλια και χάνουν έτσι τον διαθέσιμο και απαιτητό χαρακτήρα τους, δηλαδή την αυτοτέλειά τους, μη δυνάμενες εν πάση περιπτώσει ως εκ τούτου καθ'εαυτές, ούτε να εκχωρηθούν (ΑΚ 466), ούτε να κατασχεθούν, ούτε να επιδιωχθούν μεμονωμένα δικαστικά. Αποσβήνονται δε κατά τα τυχόν διαδοχικά ή περιοδικά κλεισίματα του λογαριασμού ελλείψει δε τούτων, κατά το οριστικό κλείσιμο. Η παραγραφή της απαίτησης, υποστηρίζεται ότι αναστέλλεται, σύμφωνα με ΑΚ 255, που εφαρμόζεται αναλογικά. Αποκλείεται ακόμα, η μεμονωμένη απόσβεση της απαίτησης, για οποιονδήποτε γενικό λόγο

απόσβεσης των ενοχών.

Η τυχόν δε γενόμενη καταβολή προς απόσβεση συγκεκριμένης απαίτησης δεν επιφέρει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά εγγράφεται και αυτή στο λογαριασμό, υποκείμενη στα αποτελέσματα της λειτουργίας του. Οι απαιτήσεις που καταχωρίζονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό εκκαθαρίζονται κατά τον χρόνο και στον τόπο ειδικότερης συμφωνίας των μερών. Η εκκαθάριση δε αυτή μπορεί να γίνεται περιοδικά ή διαδοχικά. Το κατάλοιπο που προκύπτει από την εκκαθάριση, κατά το περιοδικό και το διαδοχικό κλείσιμο του λογαριασμού, αποτελεί κονδύλιο του λογαριασμού της νέας περιόδου ή μέχρι της εισόδου νέας απαίτησης ή καταβολής και τροποποιείται συνεχώς με νέες περιοδικές ή διαδοχικές εκκαθαρίσεις μέχρι του οριστικού κλείσιματος του λογαριασμού. Το υπόλοιπο συνιστά ενιαία απαίτηση, στην οποία συγχωνεύονται όλες οι επιμέρους απαιτήσεις και οι καταβολές, στο μέτρο της ποσοτικής τους διαμόρφωσης από τις διενεργούμενες εκκαθαρίσεις.

Η απαίτηση επί του υπολοίπου του λογαριασμού υπόκειται στη συνήθη παραγραφή, ανεξάρτητα από την τυχόν αναγνώριση τούτου εκ μέρους του οφειλέτη¹⁷. Επιπλέον, η καταχώριση απαίτησης στον λογαριασμό δεν επιφέρει αλλοίωση στη νομική της υπόσταση αλλά όπως προκύπτει από τον σκοπό του αλληλόχρεου λογαριασμού, μόνη επερχόμενη συνέπεια είναι η αναστολή αυτοτελούς ενάσκησής της. Έτσι λοιπόν δεν μπορεί ο δανειστής να ασκήσει αγωγή για εκπλήρωση ληξιπρόθεσμης επιμέρους απαίτησης γιατί θα απορριφθεί ως απαράδεκτη ενώ ο οφειλέτης δεν γίνεται υπερήμερος. Η μη απώλεια του νομικού τους χαρακτήρα έχει ως συνέπεια ότι αν μια από αυτές δεν έχει συνυπολογιστεί κατά την εξαγωγή του καταλοίπου από τον αλληλόχρεο λογαριασμό, μπορεί να απαιτηθεί χωριστά. Η απώλεια της αυτοτέλειας επιτυγχάνεται με τον συμψηφισμό τους, με τον οποίο γίνεται απόσβεση της οφειλής.

Το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι απαιτήσεις χάνουν την αυτοτέλειά τους είναι αυτό της καταχώρισής τους στον αλληλόχρεο λογαριασμό. Το αν ο συμψηφισμός θα γίνει αυτόματα με την είσοδο της απαίτησης στον λογαριασμό ή περιοδικά είναι θέμα συμφωνίας των μερών. Η απώλεια της αυτοτέλειας συνάγεται και από αρ 669 EN σύμφωνα με το οποίο “ δύνανται να

διεκδικηθώσιν ενόσω υπάρχουσι αναλλοίωτα, καθόλου ή εν μέρει, εμπορεύματα, άτινα παρεδόθησαν προς τον πτωχεύσαντα λόγω παρακαταθήκης ή δια να πωληθώσι δια λογαριασμόν του αποστολέως.

Εν τη τελευταία περιπτώσει δύναται να γίνει διεκδίκησις και του τιμήματος των ειρημένων εμπορευμάτων ή μέρους αυτού, αν εισέτι δεν επληρώθη δια χρημάτων ή άλλως, ή δεν κατεχωρήθη εις τον μεταξύ του πτωχεύσαντος και του αγοραστού αλληλόχρεον λογαριασμόν, ή δεν συνεψηφίσθη μεταξύ αυτών”. Σύμφωνα με την μη κρατούσα άποψη, αποτέλεσμα αυτής της σύμβασης και της εισόδου των εκατέρωθεν τυχόν απαιτήσεων ή/και καταβολών στον λογαριασμό, είναι ότι οι αρχικές απαιτήσεις και εν γένει παροχές, μέσω του συμψηφισμού και ανανέωσης, συγχωνεύονται και αποσβήνονται αμέσως, δημιουργώντας και αντικαθιστάμενες από μία νέα ενιαία απαίτηση, εκείνη του προσωρινού καταλοίπου ή υπολοίπου, στο οποίο βεβαίως καταλογίζονται μειώνοντάς το και οι τυχόν ως παροχές διενεργούμενες εξοφλητικές καταβολές.

Και είναι το εκάστοτε αυτό κατάλοιπο- και όχι οι κατ’ ιδίαν απαιτήσεις όπως υποστηρίζει η κρατούσα άποψη, το οποίο συμφωνείται δυνάμει της σύμβασης του αλληλόχρεου λογαριασμού ως μη διαθέσιμο και απαιτητό ως το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού.

B. Έλλειψη δυνατότητας επιδίωξης ικανοποίησης απαιτήσεων

Αποτέλεσμα της απώλειας αυτοτέλειας των απαιτήσεων είναι ότι ο δικαιούχος της απαίτησης δεν μπορεί να επιδιώξει πλέον αυτοτελώς την ικανοποίησή της, ούτε να την μεταβιβάσει περαιτέρω. Δεν μπορεί δηλαδή να την εκχωρήσει ή να την ενεχυράσει. Δεν μπορεί επίσης να χρησιμεύσει σε συμψηφισμό εκτός λογαριασμού ή να γίνει αυτοτελές αντικείμενο κατάσχεσης²⁰. Η απαίτηση λοιπόν αφού δεν είναι πλέον αγωγή, τυχόν καταψηφιστική αγωγή περί αυτής θα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη κατόπιν ενστάσεως του εναγομένου.

2.4 Χαρακτηριστικά Σύμβασης Πίστωσης σε «Ανοικτό» Αλληλόχρεο Λογαριασμό

Αναφερόμενοι στα χαρακτηριστικά της Σύμβασης Πίστωσης σε «Ανοικτό» Αλληλόχρεο Λογαριασμό, θα λέγαμε σχετικά πως η χρησιμοποιούμενη στις τραπεζικές συναλλαγές σύμβαση σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για αντιμετώπιση λειτουργικών τους εξόδων, είναι η σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως ή πιστώσεως με τρέχοντα ή ανοικτό ή αλληλόχρεο λογαριασμό ¹⁷(Αγγελόπουλος, 2010). Το περιεχόμενο της συμβάσεως αυτής είναι η δέσμευση της τράπεζας για παροχή πάσης φύσεως αμέσων ή εμμέσων πιστώσεων (δάνεια, εγγυητικές επιστολές, ενέγγυες πιστώσεις) ή πιστώσεων στον πιστολήπτη πελάτη της, μέχρις ενός ορισμένου πιστωτικού (πιστοδοτικού) ορίου, οι οποίες όμως θα εξυπηρετούνται με την τήρηση ενός ενιαίου λογαριασμού, του τρέχοντος ή ανοικτού ή αλληλόχρεου (Αγγελόπουλος, 2010).

Το άνοιγμα πιστώσεως αποτελεί σύμβαση πλαισίου και αιτία των επιμέρους πιστωτικών συμβάσεων, που συνάπτονται προς εκπλήρωσή της. Η σύμβαση αυτή δεσμεύει μεν την τράπεζα σε χορήγηση ύψους πίστωσης που θα επιλέξει ο πελάτης, δεν υποχρεώνει όμως, τον τελευταίο να κάνει οπωσδήποτε χρήση της ανοιχθείσης πιστώσεως. Με αυτόν τον τρόπο, οι απαιτήσεις της τράπεζας από τις παρεχόμενες πιστώσεις και οι έναντι αυτών καταβολές συμφωνούνται να αποτελούν χρεωστικά ή πιστωτικά κονδύλια του λογαριασμού χάνοντας την αυτοτέλειά τους, ώστε απαιτητό να είναι μόνο το υπόλοιπο, που θα προκύψει κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, για το οποίο η τράπεζα επιφυλάσσει στον εαυτό της απεριόριστο δικαίωμα, δικαίωμα, δηλαδή, καταγγελίας της σύμβασης οποτεδήποτε ¹⁸(Αναστασόπουλος, 2010).

Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται επίσης η ενοποίηση και η απλούστευση των πιστωτικών ανοιγμάτων τους προς συγκεκριμένο πελάτη. Συνακόλουθα αποκτούν δυνατότητα έγκαιρης επόπτευσης της πιστοδοτικής τους θέσεως έναντι των πελατών τους ενώ διευκολύνονται στη λήψη και την αξιοποίηση των ληφθεισών ασφαλειών, αφού λαμβάνουν μία μόνο η οποία

¹⁷ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

¹⁸ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

καλύπτει το ενιαίο μελλοντικό υπόλοιπο του λογαριασμού¹⁹ (Αναστασόπουλος, 2010). Ο πελάτης από τη μεριά του αποκτά εύκολη πρόσβαση σε κεφάλαια, των οποίων έχει ανάγκη, με απλή αίτησή του προς την τράπεζα, η οποία δεν ακολουθεί τις χρονοβόρες διαδικασίες έγκρισης των χορηγήσεων για κάθε μεμονωμένο πιστωτικό αίτημα, αφού οι διαδικασίες αυτές ακολουθήθηκαν εφάπαξ, κατά το άνοιγμα της πίστωσης, την υπογραφή δηλαδή της ως άνω σύμβασης για το μείζον πιστοδοτικό όριο.

Ταυτόχρονα, ο πελάτης αποφεύγει, επίσης, τα έξοδα και την ανάλωση χρόνου για την παροχή μεμονωμένων ασφαλειών για τις επιμέρους πιστώσεις, αφού παρέχει μία ασφάλεια για τη συνολική μελλοντική οφειλή του, που θα αναδειχθεί ως οριστικό κατάλοιπο του τηρηθέντος λογαριασμού, κατά το κλείσιμό του, με καταγγελία συνήθως της τράπεζας η σπανιότερα του ίδιου (Αναστασόπουλος, 2010).

2.4.1 Δυνατότητα Δημιουργίας Εκατέρωθεν Απαιτήσεων

Ένα από τα βασικά στοιχεία της σύμβασης σ' έναν Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό είναι ότι οι απαιτήσεις που δημιουργούνται πρέπει να λαμβάνονται ως αμφιμερείς²⁰ (Βελέντζας, 2007). Το στοιχείο αυτό δηλώνει ότι το κάθε ένα από τα δυο μέρη θα πρέπει να είναι ή πιστωτής ή οφειλέτης. Σε περίπτωση που οι απαιτήσεις προέρχονται μόνο από το ένα μέρος, το στοιχείο αυτό δεν σχετίζεται και δεν επηρεάζει τη φύση του λογαριασμού. Προκειμένου να αναγνωρίζεται η δυνατότητα ύπαρξης των αμοιβαίων απαιτήσεων θα πρέπει ο συμψηφισμός τους να υφίσταται. Έτσι και για να επιτελείται και ο σκοπός του αλληλόχρεου λογαριασμού θα πρέπει να απλοποιούνται οι συναλλαγές μέσα από τη συγχώνευση των απαιτήσεων σε κάποιο ενιαίο κατάλοιπο.

Το παραπάνω στοιχείο θα πρέπει να υφίσταται καθ' όλη τη διάρκεια που ισχύει ο λογαριασμός. Η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας είναι απαραίτητος όρος. Το κλίμα αυτό δημιουργείται μεταξύ των δυο πλευρών από τη δημιουργία απαιτήσεων αυτών, στον Ανοικτό

¹⁹ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

²⁰ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. IuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

Αλληλόχρεο Λογαριασμό. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να υπάρχουν απαιτήσεις και από τις δυο πλευρές. Και αυτό γιατί αν το ένα μέρος μόνο καταβάλλει πληρωμές, τότε γίνεται λόγος για εξόφληση και όχι για απαιτήσεις. Συμπερασματικά θα πρέπει ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός να δημιουργεί απαιτήσεις και για τις δυο πλευρές ανεξάρτητα αν δημιουργηθούν ή όχι ²¹(Αντωνόπουλος, 2005).

2.4.2 Έλλειψη Γνώσης Αποτελέσματος

Δε μπορεί να είναι γνωστό σύμφωνα με τα παραπάνω, αν οι απαιτήσεις θα εγγράφονται υπέρ της μιας πλευράς ή της άλλης. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο ήταν γνωστό ή ποιος θα οφείλει και ποιος θα πιστώνεται, δε θα αναφέρονταν ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός.

2.4.3 Αρχές της Καθολικής και Αυτοδίκαιης Υπαγωγής και Εισόδου των Απαιτήσεων στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό

Η βασική αρχή για τη σύμβαση ενός Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού είναι η υποχρεωτική και δίκαιη υπαγωγή του και εισαγωγή του σε λογαριασμό και των δυο πλευρών από τις οποίες δημιουργείται και η σχέση μεταξύ τους ²²(Βελέντζας, 2007). Ο ορισμός αυτής της σχέσης είναι η καθολικότητα και ο λογαριασμός ονομάζεται καθολικός. Αναλυτικά όλες οι έγκυρες και αγώγυμες συμβατικές απαιτήσεις μόλις είναι ληξιπρόθεσμες εισέρχονται αυτόματα στο λογαριασμό αν δεν έχει κλείσει. Πάντα υπάρχει η επιφύλαξη μέσα από τη ειδική συμφωνία να εξαιρούνται οι απαιτήσεις οι οποίες απορρέουν από τη βασική σχέση σύμφωνα με την οποία λειτουργεί ο αλληλόχρεος λογαριασμός (Βελέντζας, 2007).

Είναι λοιπόν κανόνας όλες οι απαιτήσεις να εισέρχονται σε αλληλόχρεο λογαριασμό και αποτελούν και το αποτέλεσμα της αρχικής συμφωνίας όταν υπάρχει η σύναψη αυτού του λογαριασμού. Σε καμία περίπτωση η μια από τις δυο πλευρές δεν μπορεί να αντιδράσει έστω και μεταγενέστερα στην είσοδο

²¹ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

²² Βελέντζας Γ.. (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. IuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

κάποιας απαίτησης στο λογαριασμό εκτός αν υπάρχει κάποια ειδική συμφωνία η οποία έχει συμφωνηθεί. Η αντίθετη περίπτωση είναι αποδεκτή αφού εξυπηρετεί τις απαιτήσεις από πιστωτικού τίτλους και δεν εισάγονται στο λογαριασμό. Μόνο πάλι αν υπάρχει κάποια ειδική συμφωνία, εισάγονται σχετικά. Το γεγονός σύμφωνα με το οποίο καμία πλευρά δεν μπορεί να αντιδράσει για την είσοδο κάποια απαίτησης στο λογαριασμό, δεν σημαίνει και ότι ο συμβαλλόμενος θα προχωρήσει σε αποστολή ή δεν έχει την ευχέρεια να θέσει από την αρχή όρο για τη συγκεκριμένη αυτή είσοδο της αποστολής. Έτσι αντίστοιχα και ο μελλοντικός λήπτης της αποστολής μπορεί να είναι αρνητικός για το προορισμό αυτής της απαίτησης ή να δεχθεί.

Από τη στιγμή που μια απαίτηση θα εισαχθεί στο λογαριασμό, δεν μπορεί να εξαχθεί μονομερώς από το λογαριασμό εκτός να γίνεται λόγος για κάποιο ελάττωμά της όπως η ακύρωση της βασικής σύμβασης από την οποία και προέκυψε η απαίτηση. Σε αυτή τη περίπτωση, θα πρέπει να γίνει κάποια διορθωτική εγγραφή ή κάποιος αντιλογισμός. Είναι απαραίτητη η ρητή συμφωνία και από τις δυο πλευρές μέχρι να κλείσει οριστικά ο λογαριασμός. Αν δεν υπάρχει κάποια ειδική συμφωνία από τις δυο πλευρές δε θα υπάρχει και κανένα εμπόδιο σε ότι αφορά την είσοδο των απαιτήσεων στο λογαριασμό. Από τη στιγμή που η είσοδος τους αποτελεί κάποια σύμβαση διάθεσης μελλοντικών απαιτήσεων γίνεται δεκτή και η είσοδος τους στο λογαριασμό. Δεν είναι λοιπόν παρά μια σύμβαση εκπαιρητική για τις μελλοντικές απαιτήσεις οι οποίες με το που θα εμφανισθούν δε παραμένουν καθόλου στη διάθεση του διαθέτοντος αλλά προχωρούν σε απόσβεση και συγχωνεύονται στο υπόλοιπο το προσωρινό. Αλλά μπορεί και να συμψηφιστούν.

2.4.4 Αρχή της Απώλειας της Αυτοτέλειας

Σύμφωνα με τα παραπάνω ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός αποτελεί μια σύμβαση σύνθετη αλλά και ιδιόμορφη σε ότι έχει να κάνει με την έννοια της ανάληψης έτσι ώστε να μη χρειασθεί να απαιτηθούν και από τις δυο πλευρές οι απαιτήσεις αυτές μέχρι να κλείσει ο λογαριασμός. Η αρχή αυτή γύρω από το εκατέρωθεν των απαιτήσεων προέρχεται από την αρχή της

απώλειας αυτοτέλειας αυτών των απαιτήσεων από τη στιγμή που θα εισαχθούν στο λογαριασμό. Αποτελεί δε και αναπόσπαστο στοιχείο του αλληλόχρεου λογαριασμού όπως και της λειτουργίας του. Σε περίπτωση που λείπει ο όρος του μη εκχωρητού και απαιτητού των απαιτήσεων, δεν μπορεί να υπάρχει ο λογαριασμός αυτός²³ (Αντωνόπουλος, 2005).

Συγκεκριμένα η είσοδος μιας απαίτησης σε ένα Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό δεν έχει καμία επίδραση στη φύση της ή στη νομική της πλευρά. Δεν της δίνει όμως την αυτοτέλειά της. Η αυτοτέλειά της χάνεται από τη στιγμή που θα εισαχθεί στο λογαριασμό και θα καθίσταται ένα απλό χρεωπιστωτικό κονδύλι. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι σε καμία περίπτωση ο δικαιούχος της απαίτησης δε έχει το δικαίωμα να επιδιώξει την ικανοποίησή της ή να τη μεταβιβάσει ή ακόμα και να τη εκχωρήσει.

Η απαίτηση αυτή δε χρησιμοποιείται σε συμψηφισμό ή δε μπορεί να είναι και αποτέλεσμα κατάσχεσης. Θεωρείται αγωγή και η όποια καταψηφιστική αγωγή για αυτή είναι απαράδεκτη και απορρίπτεται. Η απόρριψή της γίνεται έπειτα από ένσταση. Από τη στιγμή που θα απορριφθεί αυτομάτως γίνεται μη αυτοτελής και χάνει την ατομικότητά όλων των επιμέρους απαιτήσεων και σαν συνέπεια είναι δικαστικώς επιδιώξιμη. Δεν υπάρχει κανένα αποτέλεσμα από τη καταβολή για απόσβεση αυτής της απαίτησης αλλά εγγράφεται και αυτή στο λογαριασμό και ότι ισχύει για τις απαιτήσεις ισχύει και για τις καταβολές. Δηλαδή το αποσβεστικό τους αποτέλεσμα αναστέλλεται και μετατρέπονται σε κονδύλια απλά για οποία υπολογίζονται στο καθολικό συμψηφισμό. Δεν έχουν καμία εφαρμογή τα άρθρα 422 και 423 ΑΚ και ισχύει το ίδιο και στη παραγραφή αξιώσεων οι οποίες εισέρχονται στο λογαριασμό²⁴ (Βελέντζας, 2007).

²³ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

²⁴ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

2.4.5 Νομική Αιτιολόγηση της Αρχής του Μη Διαθέσιμου και μη Απαιτητού των Κονδυλίων του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Στο γεγονός ότι οι απαιτήσεις διατίθενται με την είσοδό τους στο λογαριασμό είναι και η αιτία που δίνει το αδιάθετο και ανεπιδίωκτο στοιχείο σε αυτές. Αντικαθίστανται από κονδύλια ισάξια τα οποία και συγχωνεύονται αυτόματα και άμεσα. Δεν «παίζει» ρόλο αν ο αλληλόχρεος ισχύει με συμφωνία με τη κλιμακωτή μέθοδο. Οι απαιτήσεις λοιπόν μετατρέπονται σε αριθμητικά κονδύλια και το γεγονός αυτό σημαίνει ότι το αντάλλαγμα τους σε χρήμα είναι και το αδιάθετο αυτών των αρχικών απαιτήσεων. Η αντικατάστασή τους γίνεται με ισάξιες χρηματικές απαιτήσεις με κονδύλια χρεωπιστωτικά.

2.4.6 Δυνατότητα Κατάσχεσης

Η κατάσχεση μπορεί να γίνει στο οριστικό υπόλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού στα χέρια της τράπεζας σαν τρίτη και πάντα με κάθε επιφύλαξη των περιορισμών οι οποίοι προέρχονται από τις διατάξεις περί του απορρήτου των καταθέσεων ²⁵(Βελέντζας, 2007). Αυτό ισχύει και κατά τη λειτουργία της σχέσης σα κατασχετική απαίτηση. Δεν είναι όμως δυνατή η κατάσχεση σε ότι αφορά τις επιμέρους απαιτήσεις λόγω απώλειας της αυτοτελείας τους αφού εισαχθούν στο λογαριασμό (Βελέντζας, 2007). Υποστηρίζεται σε ότι αφορά τη κατάσχεση του υπολοίπου το οποίο ισχύει ότι επιβάλλεται η στάθμιση συγκρουόμενων συμφερόντων. Έτσι σαν αποτέλεσμα το υπόλοιπο είναι απαιτητό εκτός αν υπάρχει και κάτι άλλο από την υποκειμενική σχέση. Σύμφωνα με κάποια άλλη άποψη, η κατάσχεση λειτουργεί και σαν καταγγελία και έτσι ο λογαριασμός κλείνεται με το υπόλοιπο να είναι οριστικό. Αναφέρονται οι αρχές της σχετικότητας των ενοχών αλλά και της ελευθερίας των συμβάσεων οι οποίες δίνουν στις δυο πλευρές τη δυνατότητα συνέχισης της σχέσης ²⁶(Αντωνόπουλος, 2005).

²⁵Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

²⁶Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

2.4.7 Η Ευθύνη του Εγγυητή

α) Ευθύνη του εγγυητή σύμφωνα με την ΑΚ 851 ο εγγυητής ευθύνεται για την έκταση που έχει κάθε φορά η κύρια οφειλή και ιδίως για τις συνέπειες του πταίσματος ή της υπερημερίας του οφειλέτη. Η δημιουργία, το περιεχόμενο και η απόσβεση της εγγύησης εξαρτάται από την κύρια οφειλή, είναι δηλαδή παρεπόμενη σύμβαση, συνεπώς ο εγγυητής δεν μπορεί να βρίσκεται σε επαχθέστερη θέση από τον πρωτοφειλέτη, δηλαδή να ευθύνεται για ποσό μεγαλύτερο από ότι ο τελευταίος. Αντίθετα τυχόν συμφωνία για περιορισμό της ευθύνης του εγγυητή είναι έγκυρη. Η ασφάλεια η οποία παρέχεται για το κατάλοιπο το οποίο πρόκειται να προκύψει μετά το κλείσιμο του αλληλόχρεου λογαριασμού αφορά μόνο το ποσό αυτό και δεν επηρεάζεται από το ύψος του κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του. Κατά τη νομολογία, τα ανωτέρω ισχύουν ακόμα και στην περίπτωση που η εγγύηση παρεσχέθη κατά τη διάρκεια και όχι πριν από την έναρξη λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, οπότε ο εγγυητής είχε γνώση του υφισταμένου κατά τη χρονική στιγμή της σύμβασης εγγύησης υπολοίπου. Επομένως η ασφάλεια δεν αποσβένεται ακόμα και αν κάποια από τα υπόλοιπα κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του λογαριασμού ήταν μηδενικά.

β) Η διατήρηση της εγγυητικής ευθύνης στην περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης πίστωσης σε αλληλόχρεο λογαριασμό χωρίς σύμπραξη του εγγυητή. Σύμφωνα με τη βασική διάταξη για τη σύμβαση εγγύησης του ΑΚ 849, που ορίζει ότι “η εγγύηση είναι άκυρη αν δεν δηλωθεί εγγράφως” και τα αρ. 851 και 1218&2 ΑΚ- που το τελευταίο από αυτά ορίζει ότι “αν το ενέχυρο έχει συσταθεί για εξασφάλιση ξένης οφειλής, δικαιοπραξία οφειλέτη και δανειστή που γίνεται μετά την ενεχύραση, δεν μπορεί να καταστήσει επαχθέστερη τη θέση του ενεχυραστή”- εξάγεται γενικότερη αρχή, ισχύουσα σε σύσταση κάθε είδους και μορφής ασφάλειας, είτε προσωπικής είτε εμπράγματης (όταν η τρίτη παρέχεται από τρίτο υπέρ του οφειλέτη), με βάση την οποία, συμφωνία ανάμεσα στον οφειλέτη και στο δανειστή, που καθιστά δυσμενέστερη τη θέση του πρώτου δεν δεσμεύει τον ασφαλειοδότη.

Τη νομολογία είχε απασχολήσει η ακόλουθη υπόθεση: η ανάληψη εκ μέρους του Ι.Σ υποχρέωσης για εγγύηση των προς την πιστώτρια τράπεζα

οφειλών της πιστούχου εταιρίας, πραγματοποιήθηκε μεν εγγράφως, εντούτοις μετά την εκ μέρους του υπογραφή, η πιστώτρια τράπεζα προέβη σε σύναψη με την πρωτοφειλέτρια εταιρία ερήμην του, ιδιωτικής σύμβασης με την οποία όχι μόνο διαφοροποίησε επί τα χείρω για την πιστούχο εταιρία τους όρους της αρχικής σύμβασης, αλλά προσέτι, ρητά αυτοί όρισαν ότι η ως άνω σύμβαση πίστωσης, όπως αυξήθηκε στη συνέχεια “θα λειτουργεί του λοιπού με τους όρους και συμφωνίες που διαλαμβάνονται στην παρούσα”. Πράγματι έκτοτε η εκ μέρους της ανοιχθείσα υπέρ της πρωτοφειλέτριας εταιρίας εν λόγω πίστωση και οι προς εξυπηρέτησή της από αυτήν τηρούμενοι αλληλόχρεοι λογαριασμοί, λειτούργησαν αποκλειστικά στη βάση των όρων της νέας αυτής συμφωνίας, όπου ο εγγυητής διόλου δεν μετείχε και δεν υπέγραψε, με την αναγκαία συνέπεια, οι γενόμενες έκτοτε και έως το οριστικό κλείσιμο των λογαριασμών χρεοπιστώσεις και το εξαχθέν χρεωστικό εις βάρος της πιστούχου εταιρίας κατάλοιπο, να προέλθουν στη βάση των νέων αυτών όρων.

Επομένως ο εγγυητής, μη υπογράψας τη μεταγενέστερη συμφωνία όχι μόνο δεν ευθύνεται σύμφωνα με το ΑΚ 851 για τους συνομολογηθέντες με αυτή δυσμενέστερους όρους αλλά επιπλέον έπαψε εντελώς να ευθύνεται ως εγγυητής. Η ερήμην του εγγυητή επελθούσα τροποποιητική της πίστωσης σύμβαση δεν αναφερόταν σε διαφοροποίησή της κατά το ποσό το ανοίγματος, με διατήρηση κατά τα λοιπά των όρων της αρχικής σύμβασης, αλλά αντίθετα αφενός μεν μετέβαλε άρδην το συμβατικό status για το μέλλον και αφετέρου ρητά κατέλυε τους αρχικούς όρους της ενοχής με συνέπεια, το δικαιοπρακτικό θεμέλιο, στο οποίο στηριζόταν η εγγυητική ευθύνη του Ι.Σ, να πάψει να υπάρχει. Δεν μπορεί επίσης να υποστηριχθεί βάσιμα η ύπαρξη αυτονομίας της δικής του ευθύνης, ανεξάρτητα δηλαδή και άσχετα από εκείνη της πρωτοφειλέτριας, αφού η ευθύνη του εγγυητή είναι πάντοτε κατά το νόμο παρεπόμενη και όχι ανεξάρτητη και αυτοτελής έναντι εκείνης του οφειλέτη, με τρόπο ώστε να είναι αδιανόητη ευθύνη του εγγυητή με άλλους όρους από εκείνους που ισχύουν για τον οφειλέτη.

Συμπερασματικά, στην περίπτωση που τροποποιηθούν όροι της σύμβασης, χωρίς τη σύμπραξη του εγγυητή, αυτός πλέον δεν ευθύνεται για το

κατάλοιπο μετά το κλείσιμο του λογαριασμού, γιατί η ευθύνη του βασίστηκε αρχικά σε κάποιους όρους που εξέλιπαν στη συνέχεια. Επομένως, λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της οφειλής ο εγγυητής δεν θα εξακολουθήσει να ευθύνεται με βάση την αρχική σύμβαση μη υπέχων πλέον καμία ευθύνη εξ αυτής.

δ) Παύση ευθύνης εγγυητή

- Θάνατος εγγυητή- Αν δεν υπάρχει συμφωνία των μερών που να ρυθμίζει αλλιώς το ζήτημα, ο θάνατος του εγγυητή δεν επιφέρει το κλείσιμο του λογαριασμού. Οι κληρονόμοι του εγγυητή ευθύνονται κατά το λόγο της κληρονομικής τους μερίδας, στην ίδια έκταση που ευθυνόταν και ο ίδιος για την πληρωμή από τον πρωτοφειλέτη του καταλοίπου το οποίο θα προκύψει κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού μέχρι όμως του ποσού για το οποίο εκείνος είχε εγγυηθεί, ενώ είναι αδιάφορος ο χρόνος κλεισίματος του λογαριασμού.

- Εικονικότητα της σύμβασης- Η εικονικότητα σύμβασης αύξησης πίστωσης με ανοικτό λογαριασμό έχει ως επακόλουθο την ακυρότητα της εγγύησης που τυχόν δόθηκε από τρίτον για το συμβαλλόμενο με την τράπεζα.

- Η απόσβεση της εγγύησης- το πταίσμα του δανειστή. Προϋπόθεση της απόσβεσης της εγγύησης και ελευθέρωσης του εγγυητή είναι να γίνει αδύνατη η ικανοποίηση του δανειστή από τον πρωτοφειλέτη και η αδυναμία αυτή να οφείλεται σε πταίσμα του ίδιου του δανειστή. Την ύπαρξη του πταίσματος αυτού οφείλει να επικαλεστεί και να αποδείξει ο εγγυητής. Από την ανωτέρω ένσταση (της ύπαρξης πταίσματος του ίδιου του δανειστή εκ του οποίου κατέστη αδύνατη η ικανοποίηση του από τον οφειλέτη) ο εγγυητής μπορεί να παραιτηθεί, πλην όμως η παραίτηση αυτή δεν ισχύει αν ο εγγυητής ισχυρισθεί και αποδείξει ότι η αδυναμία οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια του δανειστή.

- Η παραίτηση του δανειστή από ασφάλειες- Κατά ΑΚ 863 ο εγγυητής ελευθερώνεται εφόσον ο δανειστής παραιτήθηκε από ασφάλειες που υπήρχαν αποκλειστικά από την απαίτησή του, για την οποία είχε δοθεί η εγγύηση, με αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο εγγυητής.

-Συνεγγυητές Μεταξύ των συνεγγυητών σε αλληλόχρεο λογαριασμό υφίσταται παθητική εις ολόκληρον ενοχή. Με την καταβολή του οφειλέτη και την απόσβεση της απαίτησης, αποσβένεται η απαίτηση και ως προς τον συνεγγυητή.

-Ενστάσεις εγγυητή-Κατ' αρχήν ο εγγυητής έχει κατά του δανειστή όλες τις ενστάσεις που έχει και ο οφειλέτης. Ο εγγυητής μπορεί να ισχυριστεί και να αποδείξει ότι η αδυναμία ικανοποίησης του δανειστή οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλειά του, η οποία θα κριθεί από τον δικαστή της ουσίας. Σε περίπτωση που κριθεί ότι υπάρχει βαριά αμέλεια του δανειστή, εξαιτίας της οποίας έγινε αδύνατη η ικανοποίηση του από τον πρωτοφειλέτη, ο εγγυητής απαλλάσσεται της ευθύνης του.

-Ένσταση διζήσεως-Ο εγγυητής μπορεί να παραιτηθεί από την ένσταση διζήσεως επομένως δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί την καταβολή της οφειλής ωστόσο ο δανειστής επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του πρωτοφειλέτη και αυτή αποβεί άκαρπη. Επομένως ο δανειστής μπορεί να στραφεί είτε κατά του πρωτοφειλέτη, είτε κατά του εγγυητή. Η άσκηση του δικαιώματος του μόνο κατά του εγγυητή μπορεί να χαρακτηριστεί ως καταχρηστική μόνο αν συντρέχουν ορισμένα περιστατικά που θα είχαν ως αποτέλεσμα την πρόσδοση σε αυτήν του ανωτέρω χαρακτηρισμού.

-Παραίτηση από τις ενστάσεις-Σε περίπτωση σύμβασης ανοίγματος πίστωσης με ανοικτό λογαριασμό, ο εγγυητής μπορεί να παραιτηθεί από τις ενστάσεις, οπότε ευθύνεται ως αυτοφειλέτης.

2.4.8 Ευθύνη Ομόρρυθμων Εταίρων

Μέσα από τον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό ο οποίος έχει δημιουργηθεί και συμφωνηθεί με προσωπική εμπορική εταιρία, αποδίδει και ορισμένες ευθύνες στις ομόρρυθμες εταιρείες για τη πληρωμή του χρεωστικού το οποίο είναι σε βάρος της εταιρίας υπολοίπου του λογαριασμού. Αν κάποιος

έταιρος αποχωρήσει από τη εταιρεία και έχει σχέση με τον αλληλόχρεο λογαριασμό και τόσο η εταιρεία όσο και ο λογαριασμός συνεχίζουν να υπάρχουν τότε την ευθύνη την έχει ο εταίρος που φεύγει, για το τελικό υπόλοιπο μέχρι τη στιγμή που αποχώρησε. Και σε περίπτωση θανάτου του ομόρρυθμου εταίρου από τη στιγμή που και η εταιρεία και ο λογαριασμός συνεχίζονται αναφέρονται οι κληρονόμοι οι οποίοι όμως δε εισέρχονται στην εταιρεία.

Η συγκεκριμένη αυτή όμως ευθύνη είναι δυνατό να εκμηδενιστεί ή και να μηδενιστεί με τη αποχώρηση ή με το θάνατο του εταίρου σε κάποιο ενδιάμεσο κλείσιμο του λογαριασμού. Σε καμία περίπτωση η ευθύνη αυτή δεν προσαυξάνεται ακόμα και αν μεταγενέστερα το υπόλοιπο αυξηθεί σε βάρος της εταιρείας. Φυσικά αυτό είναι μια άποψη αντίθετη με αυτή που ισχύει. Είναι όμως και πιο σωστή αφού ο αλληλόχρεος λογαριασμός εξυπηρετεί τη βασική σχέση και δε δημιουργεί προβλήματα στις δυο πλευρές. Στη πενταετή παραγραφή του άρθρου 64 ΕΚ αναφέρονται οι αξιώσεις της τράπεζας κατά του εταίρου ο οποίος αποχώρησε ή απεβίωσε ²⁷(Βελέντζας, 2007).

Από τη στιγμή οι αξιώσεις αυτές δε μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικά πριν το οριστικό κλείσιμο του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού αναγκαστικά η έναρξη της παραγραφής μετατίθεται στο χρόνο αυτό. Παρ'όλα αυτά η αποδοχή του ότι υπάρχει χρέος κατά τη αποχώρηση ή του θανάτου του εταίρου σε βάρος της εταιρείας καθιστά και βάσιμη τη θέση ότι η παραγραφή αρχίζει να υφίσταται υπέρ του εταίρου από τότε που η τράπεζα γνωρίζει το θέμα και δε προχωρά σε καταγγελία. Στην αντίθετη περίπτωση, δημιουργείται μια επαχθή θέση του εταίρου ο οποίος αποχώρησε ή των κληρονόμων του αλλά δεν υποστηρίζεται η άποψη ότι ο εταίρος είναι υπεύθυνος για το ποσό του υπολοίπου ²⁸ (Αντωνόπουλος, 2005).

²⁷Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

²⁸Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

2.5 Περίπτωση Ασφαλειών και «Κλείσιμο» Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Το πρόβλημα της τύχης των ασφαλειών που, είτε συνοδεύουν μεμονωμένες απαιτήσεις που εντάσσονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό, είτε παρέχονται υπέρ του τελικού καταλοίπου είναι από πιο δυσχερή του θεσμού. Οι δυσχέρειες αυτές οφείλονται, όσον μεν αφορά στις ασφάλειες χάριν μεμονωμένων απαιτήσεων, στον παρεπόμενο χαρακτήρα των ασφαλειών σε συνδυασμό προς τη λειτουργία απόσβεσης που επιτελεί η σύμβαση του αλληλόχρεου. Δηλαδή, ενώ οι ανάγκες του εμπορίου επιβάλλουν τη διατήρηση των ασφαλειών, ο παρεπόμενος χαρακτήρας αυτών και η έννοια της επερχόμενης απόσβεσης των κυρίων απαιτήσεων στη χοάνη του λογαριασμού αντιστρατεύονται τη διάσωση αυτή.

Όσον δε αφορά στις ασφάλειες που παρέχονται υπέρ του τελικού καταλοίπου γεννώνται, ελλείψει νομοθετικής ρύθμισης, δύο βασικά ζητήματα σε σχέση με την ευθύνη του εγγυητή: πρώτον, αν η αναγνώριση του καταλοίπου από τον πρωτοφειλέτη δεσμεύει και τον εγγυητή και, δεύτερον, η έκταση της ευθύνης του εγγυητή, όταν το κατάλοιπο προκύπτει από μεταγενέστερες της εγγύησης τροποποιητικές συμφωνίες μεταξύ πιστοδότη και πιστολήπτη²⁹ (Κόντος, 2010).

Και τα δύο νομικά ζητήματα έχουν τύχει επεξεργασίας και απόφασης από τη θεωρία και νομολογία μας, με αποτέλεσμα να έχει αποκρυσταλλωθεί κρατούσα θέση, η οποία, πάντως, δεν είναι και άνευ ετέρου η ορθότερη. Σύμφωνα με την κλασική αντίληψη της γαλλικής θεωρίας για τη λειτουργία και τα αποτελέσματα του αλληλόχρεου, για καθεμιά απαίτηση που εισάγεται σε αυτόν, ως αναγκαία συνέπεια αυτής της ίδιας της εγγραφής που επιφέρει την ανανέωσή της και τη συγχώνευσή της με κάθε άλλη προγενέστερη και μεταγενέστερή της, δεν ήταν δυνατόν παρά να γίνει αποδεκτή η αυτόματη απόσβεση των διαφόρων ασφαλειών που έχουν χορηγηθεί για τη διασφάλιση υπέρ μεμονωμένων απαιτήσεων.

Σύμφωνα με τη γερμανική θεωρία, η καταχώριση των απαιτήσεων δεν

²⁹ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

έχει τη δύναμη να εξαφανίζει εντελώς την ατομικότητά τους, αλλά συνεπάγεται απώλεια ορισμένων και μόνον ιδιοτήτων τους, κατά βάση του διαθέσιμου και απαιτητού τους. Η γαλλική επιστημονική άποψη είχε μεν το προσόν της συνέπειας προς τις αρχές του κοινού δικαίου, αντιστρατευόταν δε την ανάγκη διατήρησης των ασφαλειών. Επειδή, λοιπόν, έγινε από νωρίς αντιληπτή η ακαμψία της αυτή, η εκεί νομολογία υποχρεώθηκε να συμβιβασθεί στην παραδοχή λιγότερων αυστηρών και περισσότερων ελαστικών θέσεων, αποφαινόμενη ότι η εισαγωγή μιας απαίτησης στον λογαριασμό δεν επιφέρει αναγκαία την ανανέωσή της, εκτός αν τούτο έχει συμφωνηθεί³⁰ (Αναστασόπουλος, 2010).

Η Σύμβαση Αλληλόχρεου Λογαριασμού. Ευθύνη εγγυητή αρχικής σύμβασης πίστωσης με ανοικτό λογαριασμό επί μεταγενεστέρων συμβάσεων. Ευθύνη εγγυητή σε περίπτωση αύξησης της πίστωσης με εισαγωγή νέων απαιτήσεων, μη καλυπτόμενων από την εγγύηση. Το δημόσιο, παρέχον εγγύηση υπέρ εμπορικής τράπεζας για την εξόφληση βιοτεχνικού δανείου, υποκαθίσταται στα δικαιώματά της κατά του πρωτοφειλέτη και του τρίτου εγγυητή, ως τρόπο είσπραξης οφειλής³¹ (Κόντος, 2010).

Συνηθισμένη μορφή αλληλόχρεου λογαριασμού στις τραπεζικές συναλλαγές αποτελεί η σύμβαση μεταξύ τράπεζας και εμπόρου πελάτη της, με την οποία η πρώτη αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει στο δεύτερο διαδοχικές πιστώσεις μέχρι ορισμένο ποσό και αυτός να παραδίδει στην Τράπεζα χρήματα ή τίτλους και γενικά κάθε βέβαιη και εκκαθαρισμένη παροχή που εκφράζεται σε χρήμα και συμφωνείτε περαιτέρω ότι οι εκατέρωθεν παροχές καταχωρούνται σε ένα ή περισσότερα κονδύλια πιστώσεων και χρεώσεων και μετά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού και τον συμψηφισμό των κονδυλίων χρεοπιστώσεων θα αποβαίνει ο ένας ή ο άλλος πιστωτής ως προς το κατάλοιπο³² (Αγγελόπουλος, 2010).

³⁰Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

³¹ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

³² Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

2.5.1 Το Ζήτημα της Ασφάλειας στον Ανοιχτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό

Η ασφάλεια στον αλληλόχρεο λογαριασμό έχει ως σκοπό να καταστήσει σχετικά βέβαιη την περάτωση της πίστωσης από τον πελάτη, εφόσον η αξία της είναι εκτεθειμένη σε πολλαπλούς κινδύνους³³ (Κόντος, 2010). Η ασφάλεια στον αλληλόχρεο λογαριασμό μπορεί να αφορά το τελικό υπόλοιπο (κατάλοιπο). Σ' αυτή τη περίπτωση, η ασφάλεια παρέχεται για το ποσό στο οποίο οι συμβαλλόμενοι υποθέτουν ότι θα ανέλθει το κατάλοιπο, χωρίς οι διακυμάνσεις του εκάστοτε υπάρχοντος καταλοίπου να ασκούν οποιαδήποτε επίδραση στο κύρος της ασφάλειας, αυτό μάλιστα ανεξάρτητα από το πότε καταρτίστηκε αυτή.

Εδώ πρόκειται για ασφάλεια που παρέχεται για μελλοντική απαίτηση. Επίσης, η ασφάλεια μπορεί να αφορά τις κατ' ιδίαν απαιτήσεις. Πρόκειται για ασφάλειες, υπέρ μεμονωμένων αποστολών – απαιτήσεων, συναφθείσες είτε πριν τη σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού και την εισαγωγή των απαιτήσεων που εξασφαλίζουν σε αυτόν, είτε μετά από αυτήν, δοθείσες δε είτε από τον συμβαλλόμενο ανταποκριτή είτε από τρίτο. Είναι επίσης δυνατή η απόκτηση ασφάλειας και υπέρ απαίτησης μελλοντικής ή υπό αίρεση. Αρκεί, βέβαια, να προσδιορίζεται κατ' αντικείμενο και κατά περιεχόμενο και να εγγράφεται για ορισμένη ποσότητα³⁴ (Αγγελάκης, 2005).

Η ασφάλεια που παρέχεται χάριν του μελλοντικού οριστικού υπολοίπου του αλληλόχρεου λογαριασμού, δηλαδή υπέρ μελλοντικής απαίτησεως, δεν γεννά προβλήματα. Ιδίως δεν επηρεάζεται από τις διακυμάνσεις των προσωρινών υπολοίπων, ούτε εμπίπτει η τυχόν γραμμένη υποθήκη στην ακυρότητα της ΕΚ 537 σε περίπτωση παραχωρήσεως της εντός της υπόπτου περιόδου. Τροποποιήσεις όμως της βασικής σχέσεως, μεταγενέστερες της παροχής ασφάλειας, που δημιουργούν δυνατότητα να προκύψει χρεωστικό υπόλοιπο μεγαλύτερο από το αναμενόμενο κατά το χρόνο παροχής της ασφάλειας, όπως γίνεται στις περιπτώσεις ιδίως της μεταγενέστερης αύξησης του αρχικά συμφωνηθέντος πιστοδοτικού ορίου, δεν υποχρεώνουν αυτόν που

³³ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

³⁴ Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».

έδωσε την ασφάλεια ³⁵(Αναστασόπουλος, 2010).

Αλλά και για τις ασφάλειες, που παρασχέθηκαν χάριν μεμονωμένων απαιτήσεων που εισήλθαν στο λογαριασμό, γίνεται δεκτό ότι αυτές διατηρούνται υπέρ του τελικού υπολοίπου, στο οποίο συγχωνεύονται όλες οι απαιτήσεις, αδιάφορα αν παραχωρήθηκαν από τον ίδιο οφειλέτη ή από τρίτο. Συνεπότερο όμως προς τον παρεπόμενο χαρακτήρα της συμβάσεως αλληλόχρεου λογαριασμού και των ασφαλειών και συνακόλουθα, ορθότερο είναι να δεχθεί κανείς ότι οι ασφάλειες διατηρούνται υπέρ του τελικού υπολοίπου μόνο όταν – και στην έκταση που - οι κατ' ιδίαν ασφαλιζόμενες απαιτήσεις δεν αποσβήστηκαν με τους διαδοχικούς συμψηφισμούς μέχρι το κλείσιμο του λογαριασμού.

Πράγματι, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής του συνεπούς εφαρμοστή του δικαίου, ότι ο αλληλόχρεος λογαριασμός και οι παρόμοιοι, τρέχοντες και ανοικτοί λογαριασμοί της τραπεζικής πρακτικής καθιερώθηκαν ως μέσα εξυπηρέτησης των συναλλασσομένων σε περιπτώσεις επαναλαμβανόμενων ή πολλαπλών σχέσεων, που δημιουργούν αλληλουχία δοσοληψιών και συνεχείς ανάγκες κίνησης κεφαλαίων. Δεν καθιερώθηκαν, για να δημιουργήσουν περισσότερα προβλήματα στα συμβαλλόμενα μέρη και πολύ περισσότερο στους τρίτους. Το να δεχθεί όμως κανείς ευθύνη του έχοντος παράσχει ασφάλεια για μεμονωμένη απαίτηση –χρεωστικό κονδύλιο του λογαριασμού για το οριστικό υπόλοιπο του λογαριασμού φαίνεται να συνιστά καθαρά εννοιοκρατική διαστροφή³⁶ (Αγγελόπουλος, 2010).

Σ' αυτή την ευθύνη ουδείς απέβλεψε. Ούτε η σύμβαση, ούτε ασφαλώς ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα αναγνώρισεως μιας τέτοιας παρατεταμένης ευθύνης στο πρόσωπο εκείνου που παρέσχε ασφάλεια και, ιδίως εγγύηση. Αυτός έχει αναλάβει την ευθύνη μόνο για συγκεκριμένη απαίτηση και μέχρις ασφαλώς της ικανοποίησώς της από τον πρωτοφειλέτη. Κατά συνέπεια, παύει να ευθύνεται, μερικά ή ολικά, όταν η ασφαλισμένη απαίτηση δεν υφίσταται πλέον εν όλω ή εν μέρει ως κονδύλιο του λογαριασμού, αλλά

³⁵ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

³⁶ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

μειώθηκε ή μηδενίστηκε κατά την κίνησή του ³⁷(Αγγελάκης, 2005).

Με διαφορετική διατύπωση, η παρασχεθείσα ασφάλεια αφορά συγκεκριμένο κονδύλιο του λογαριασμού, το οποίο μπορεί μεν ως απλό κονδύλιο να μη συνιστά πλέον κατά τη βούληση των μερών αυτοτελή απαίτηση, δεν παύει ωστόσο να είναι ασφαλισμένο, αφού η ασφάλεια δεν μπορεί να παύσει να αναφέρεται σ' αυτό. Κατά συνέπεια, η ασφάλεια ακολουθεί την τύχη του ασφαλισμένου κονδυλίου. Αν το κονδύλιο μειωθεί, λόγω των συμφηφισμών, που συνεπάγεται ο λογαριασμός, η ασφάλεια καλύπτει πλέον το μειωμένο μόνο ποσό ³⁸(Αναστασόπουλος, 2010).

Αν το κονδύλιο μηδενισθεί, αποσβήνεται και η ασφάλεια. Αν ουδείς συμφηφισμός λάβει χώρα μετά την καταχώρηση του ασφαλισμένου κονδυλίου, ώστε να συντελεσθεί μείωση ή μηδενισμός του, η ασφάλεια εξακολουθεί να υφίσταται καλύπτουσα και το δυνάμενο να προκύψει οριστικό υπόλοιπο του λογαριασμού, στο ύψος μόνο του ασφαλισμένου κονδυλίου που συμπεριλαμβάνεται με τον τρόπο αυτό στο προκύπτον υπόλοιπο (Αγγελάκης, 2005).

2.5.2 Οι Θεωρίες Περί Αλληλόχρεου Λογαριασμού και το Πρόβλημα της Διατήρησης των Ασφαλειών

Νομοθετικά έχει ρυθμιστεί αποσπασματικά η σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού και το ίδιο συμβαίνει και με τα περισσότερα ζητήματα τα οποία προκύπτουν από τους κανόνες λειτουργίας του. Το ίδιο συμβαίνει και το θέμα της διατήρησης της ασφάλειας όπου και αυτό δεν έχει κάποια νομοθετική ρύθμιση. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει κάποια ρύθμιση δημιουργείται ένα κενό από νομοθετική πλευρά το οποίο κυρίως καλύπτεται από κάποιες θεωρίες γύρω από τα αποτελέσματα εισόδου απαιτήσεων στο αλληλόχρεο λογαριασμό. Η ελληνική θεωρία ακολούθησε τη κλασική γαλλική θεωρία η οποία ισχύει στην Ελλάδα μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1950³⁹ (Αντωνόπουλος, 2005).

³⁷ Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».

³⁸ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

³⁹ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

Έτσι λοιπόν σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η καταχώρηση των απαιτήσεων σε ένα αλληλόχρεο λογαριασμό δημιουργεί ανανέωση αυτών των απαιτήσεων. Από τη στιγμή που οι απαιτήσεις εισάγονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό χάνουν το νομικό τους χαρακτήρα. Έτσι δεν αποτελούν κάποιες προκαταβολές, πληρωμές ή δόσεις. Απλά είναι χρεοπιστωτικά κονδύλια. Επίσης χάνουν και την ατομικότητά τους και δεν είναι παρά ένα ενιαίο κονδύλι μαζί με τα υπόλοιπα κονδύλια και μαζί αποτελούν ένα αδιαίρετο σύνολο⁴⁰ (Αντωνόπουλος, 1998).

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού έπειτα από γενικό συμψηφισμό όλων των χρεωστικών κονδυλίων και των πιστωτικών δίνει ένα τελικό κατάλοιπο το οποίο μπορεί να επιδιωχθεί ή ακόμα και να είναι αντικείμενο κατάσχεσης. Από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού έπειτα από γενικό συμψηφισμό κονδυλίων χρέωσης και πίστωσης προκύπτει το τελικό κατάλοιπο ή υπόλοιπο το οποίο είναι και απαιτητό. Κατά τη διάρκεια όμως αυτής της θεωρίας έγινε αντιληπτό ότι η εφαρμογή αυτής της θεωρίας οδήγησε σε κάποια άδικα αποτελέσματα και για τους συμβαλλόμενους αλλά και για τις εμπορικές συναλλαγές.

Σαν μια από τις πιο βασικές συνέπειες θεωρήθηκε η απόσβεση των ασφαλειών που συνόδευαν τις αποσβέσεις εκτός αν βέβαια έχει συμφωνηθεί η διατήρηση αυτών υπέρ του καταλοίπου. Η πρόταση αυτή όμως δεν έγινε δεκτή ούτε από τη νομολογία αλλά ούτε και από τη επιστήμη οι οποίες υιοθέτησαν πιο αυστηρές θέσεις όπως το ανανεωτικό αποτέλεσμα εισαγωγής απαίτησης στο λογαριασμό το οποίο όμως μπορεί να μη γίνει αν το συμφωνήσουν οι συμβαλλόμενοι. Έτσι από τη γαλλική θεωρία προέκυψε η αρχή της τεκμαιρόμενη βούλησης υπέρ του καταλοίπου. Σύμφωνα με αυτή την αρχή οι ασφάλειες διατηρούνται υπέρ του καταλοίπου ακόμα και αν συμβαλλόμενα μέρη δε είναι σύμφωνα ειδικά αφού σε καμία περίπτωση δε τους αποδίδεται η πρόθεση απόσβεσης ασφάλειας των λογαριασμών. Σύμφωνα με τη γερμανική θεωρία όπως και με τη γαλλική ο σκοπός του αλληλόχρεου λογαριασμού δεν είναι παρά η εκκαθάριση όλων των αμοιβαίων

40 Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

απαιτήσεων αλλά και η δημιουργία επί του κατάλοιπου⁴¹ (Αντωνόπουλος, 1998).

Υπάρχει όμως μια διαφορετική νομική πλευρά η οποία δικαιολογεί τη καταχώρηση της απαίτησης στο λογαριασμό και τα αποτελέσματά της. Έτσι σύμφωνα με τη γερμανική θεωρία μετά την είσοδο των απαιτήσεων στο λογαριασμό δεν υπάρχει καμία ανανέωση αυτών αυτόματα αλλά διατηρείται ο νομικός τους χαρακτήρας και αυτό που γίνεται είναι να αποβάλλουν κάποιες από τις ιδιότητές τους όπως το διαθέσιμο και το απαιτητό. Διατηρούν την ατομικότητά τους μέχρι να κλείσει το κατάλοιπο αλλά σύμφωνα με τη γερμανική θεωρία η όποια απαίτηση δε πηγάζει από τη σύμβαση του λογαριασμού αλλά από κάποια άλλη η οποία είναι η σύμβαση εξαγωγής καταλοίπου.

Η συνέπεια αυτής της αντίληψης είναι ότι αξιώνεται η κατάρτιση της σύμβασης ανάμεσα σε στις πλευρές προκειμένου να αναγνωρισθεί το κατάλοιπο. Στη Γερμανία θεωρείται αφηρημένη αναγνώριση χρέους και οδηγεί σε απόσβεση απαιτήσεων και ανανέωση αυτών. Έτσι επέρχεται η απώλεια των ασφαλειών. Τόσο στη γαλλική όσο και η γερμανική θεωρία η ανανέωση λαμβάνει χώρο. Η διαφορά είναι στο χρονικό σημείο που γίνεται αυτή η ανανέωση. Η γαλλική θεωρία θεωρεί ότι κάτι τέτοιο γίνεται με την είσοδο των απαιτήσεων στο λογαριασμό ενώ σύμφωνα με τη γερμανική κατά τη εξαγωγή του καταλοίπου.

Πάντως είναι γεγονός ότι η γαλλική θεωρία κατάφερε να ξεπεράσει τις όποιες δυσκολίες γύρω από τη διατήρηση των ασφαλειών ενώ στη γερμανική πράξη λόγω της ανανέωσης αναγνώρισης του καταλοίπου υπήρξαν μεγαλύτερες δυσκολίες και περιπλοκές γύρω από τη διατήρηση των ασφαλειών και ειδικά αυτών που συνοδεύουν τις απαιτήσεις οι οποίες βρίσκονται μέσα στο λογαριασμό. Τα όποια εμπόδια παρακάμφθηκαν με τη διάταξη του άρθρου 356 του Γερμανικού Κώδικα σύμφωνα με το οποίο προβλέπεται ότι αν η απαίτηση που είναι ασφαλισμένη με ενέχυρο, εγγύηση ή

⁴¹ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

κάποιο άλλο τρόπο υπάρχει σε λογαριασμό αλληλόχρεο ο δανειστής δεν εμποδίζεται από τη αναγνώρισή του καταλοίπου ώστε να ζητήσει ικανοποίηση από την ασφάλεια ⁴²(Βελέντζας, 2007).

Υπήρξε και μια τρίτη θεωρία η οποία ονομάζεται θεωρία των διαδοχικών συμψηφισμών και αναφέρεται σε διαφορετικές παραδοχές. Η ίδια προσπαθεί να απλοποιήσει τον τρόπο απόσβεσης των όποιων εισερχόμενων απαιτήσεων στο αλληλόχρεο λογαριασμό. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι ο συμψηφισμός των εισερχόμενων απαιτήσεων γίνεται διαδοχικά και όχι περιοδικά σε τακτά διαστήματα. Με αυτό τον τρόπο σαν συνέπεια δημιουργείται η άμεση απόσβεση αντίθετων απαιτήσεων και οι τελευταίες μετά από κάθε εγγραφή είναι ίσες με το υπόλοιπο μετά την αφαίρεση της χρηματικής ποσότητας η οποία αποσβέσθηκε. Υπήρξε έντονη κριτική για αυτή τη θεωρία αφού έγινε αισθητή η παράβλεψη σύμβασης αλληλόχρεου λογαριασμού η οποία μάλιστα μετατράπηκε σε μια κοινή σύμβαση συμψηφισμού⁴³ (Αντωνόπουλος, 2005).

Τα μειονέκτημα της θεωρία αυτής είναι ότι σε καμία περίπτωση δε δικαιολογεί νομικά το αδιάθετο και μη απαιτητό των απαιτήσεων οι οποίες δε συμψηφίσθηκαν και την ίδια στιγμή δημιουργεί την απώλεια των ασφαλειών οι οποίες συνοδεύουν της απαιτήσεις αυτές. Δε κατάφερα λοιπόν η θεωρία αυτή να βρει έδαφος εφαρμογής. Οι θεωρίες αυτές δεν ήταν σε θέση να στηρίξουν τη διατήρηση των ασφαλειών για χάρη των συναλλαγών και της εμπορικής πίστης και κατέφυγαν σε νομικές κατασκευές με αναμφίβολη ορθότητα. Το θέμα ήταν ότι όλες οι προσπάθειες για τη διατήρηση των ασφαλειών κατέφυγαν σε νομικές έννοιες ρωμαϊκού δικαίου προκειμένου να δώσουν εξηγήσεις για τις βασικές αρχές του αλληλόχρεου λογαριασμού.

Στην ελληνική πραγματικότητα ισχύει η θεωρία η οποία αναφέρεται στο ότι η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού λόγω του χαρακτήρα της υπόκειται σε κανόνες αστικού δικαίου γύρω από την απόσβεση ενοχών και δικαιολογεί τη διατήρηση ασφαλειών. Επισημαίνεται και ότι πολλές φορές στο εμπορικό

⁴² Βελέντζας Γ..(2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙυS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

⁴³ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

δίκαιο υπάρχουν και δημιουργούνται νομικές έννοιες ή αλλάζει το περιεχόμενο των όσων υπάρχουν για την εξυπηρέτηση κοινωνικών και συναλλακτικών αναγκών⁴⁴ (Βελέντζας, 2007).

2.5.3 Διατήρηση των Ασφαλειών στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό

Ο πρώτος θεωρητικός διαξιφισμός που εκδηλώθηκε απτόταν του ζητήματος διατήρησης των ασφαλειών σε περίπτωση αναγνώρισης του καταλοίπου, οφειλόταν δε αφενός στη σχετική αντίστιξη της γαλλικής προς τη γερμανική θεωρία και αφετέρου στην παρανόηση της διάταξης του ΑΚ 874. Πιο συγκεκριμένα, κατά την κλασική γαλλική θεωρία, η αναγνώριση του καταλοίπου επιτελεί μόνο βεβαιωτική λειτουργία, διότι με αυτήν απλώς βεβαιώνεται το αποτέλεσμα που παρήχθη κατά τη λειτουργία του αλληλόχρεου και, ως εκ τούτου, κανένα ζήτημα διατήρησης των ασφαλειών δεν τίθεται, είτε των χορηγηθέντων για μεμονωμένες απαιτήσεις είτε των χορηγηθέντων χάριν του καταλοίπου. Σύμφωνα με τη γερμανική αντίληψη, η εκ του καταλοίπου απαίτηση δεν περιέχεται στη σύμβαση του αλληλόχρεου, αλλά σε άλλη ξεχωριστή από αυτήν, τη σύμβαση εξαγωγής του υπολοίπου, η οποία ιδρύει νέα, αυτοτελή και αφηρημένη απαίτηση⁴⁵ (Αναστασόπουλος, 2010).

Κατά την άποψη αυτή, λοιπόν, αξιώνεται η σύναψη νέας και ιδιαίτερης σύμβασης αναγνώρισης του καταλοίπου, η οποία (αντίστοιχα με την αφηρημένη σύμβαση του ΑΚ 874) επιτελεί δημιουργικό ρόλο, είτε υπό τη μορφή της ανανέωσης είτε υπό την παράλληλη συνύπαρξη και της σύμβασης αλληλόχρεου. Η αρχή της ανανέωσης αναφέρεται στον επαναπροσδιορισμό της σύμβασης με νέα δεδομένα και κανονισμούς για τη διασφάλιση των δυο συμβαλλόμενων μερών.

Φυσική απόρροια της θεώρησης αυτής είναι ότι η συνεπαγόμενη δημιουργικά αποτελέσματα σύμβαση αναγνώρισης επιφέρει την απώλεια των

⁴⁴ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

⁴⁵ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

ασφαλειών που είχαν παρασχεθεί είτε υπέρ μεμονωμένης απαίτησης (ασφάλειες που μέχρι το σημείο αυτό είχαν διατηρηθεί βάσει της προρρηθείσας αρχής της μη απώλειας εξ' ολοκλήρου της ατομικότητας των απαιτήσεων του γερμανικού δικαίου) είτε υπέρ του καταλοίπου, εκτός αν είχε συμβατικά προβλεφθεί η ισχύς των ασφαλειών και στη δεύτερη δημιουργική σύμβαση. Βέβαια, τα προσκόμματα που δημιούργησαν οι εν λόγω θεωρίες στη διάσωση των ασφαλειών ατόνησαν, στη μεν Γαλλία με τη διαπλαστική προσπάθεια της εκεί νομολογίας (θεωρία της τεκμαιρόμενης βούλησης και της μη ύπαρξης ανανέωσης), στη δε Γερμανία με νομοθετική παρέμβαση. Ωστόσο η επιστημονική αυτή διένεξη μεταφέρθηκε και στη χώρα μας, όπου το ζήτημα περιπλέχθηκε και λόγω του εθνικού χαρακτήρα του θεσμού και εξαιτίας της παρανόησης της ρυθμιστικής εμβέλειας της ΑΚ 874⁴⁶ (Αγγελόπουλος, 2010).

Μολονότι, λοιπόν, η ρύθμιση του ΑΚ 874 διευκόλυνε την κατάρτιση της σύμβασης, δεν ήταν λίγοι οι συγγραφείς που, ορμώμενοι και από τη διατυπωθείσα ήδη γερμανική δημιουργική θεωρία, υποστήριξαν ότι, εφόσον τέτοια αναγνώριση του υπολοίπου λάβει χώρα, συνιστά δημιουργική σύμβαση, η οποία είτε ανανεώνει την ενοχή είτε αποτελεί νέα σύμβαση, ισχύουσα παράλληλα με την πρώτη.

2.6 Η Έννοια του Ανατοκισμού στη Σύμβαση Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Ο Ανατοκισμός είναι ο τόκος των τόκων, η κεφαλαιοποίηση δηλαδή των καθυστερούμενων. Στην πραγματικότητα το πρόβλημα ανακύπτει όταν οι τόκοι, τους οποίους αποφέρει το κεφάλαιο, αποφέρουν με τη σειρά τους και αυτοί τόκο, όταν δηλαδή ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει τόκο και για τους οφειλόμενους τόκους που δεν έχουν ακόμα καταβληθεί στο δανειστή. Ο τραπεζικός ανατοκισμός αφορά σε τόκους που οφείλονται σε τράπεζες ή από τράπεζες στα πλαίσια διεξαγωγής των τραπεζικών εργασιών⁴⁷ (Κόντος, 2010).

Το ζήτημα του ανατοκισμού έχει ρυθμιστεί από ποικίλες διατάξεις κατά καιρούς. Αρχικά ρυθμιζόταν κατά αποκλειστικότητα από τον Αστικό Κώδικα

⁴⁶ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

⁴⁷ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

τόσο ο τραπεζικός όσο και ο εξωτραπεζικός ανατοκισμός. Στη συνέχεια το θέμα αντιμετωπίστηκε με απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής κατ' εξουσιοδότηση νόμου, η οποία όμως δημιούργησε σωρεία προβλημάτων. Τελικά ο ν. 2601/98 «Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις» με τις μεταγενέστερες μεταρρυθμίσεις του είναι αυτός που διέπει σήμερα το θέμα του ανατοκισμού.

Βασική προϋπόθεση σε σχέση με τον ανατοκισμό, η οποία προσδιορίζει και την έννοια αλλά και την ουσία του αποτελεί η απαίτηση σε σχέση με τους ληξιπρόθεσμους τόκους. Σε περίπτωση που θα υπάρξει συμφωνία ανατοκισμού σε μικρότερα του έτους χρονικά διαστήματα οι περιπτώσεις που μπορούν να αναπτυχθούν είναι δυο, είτε από τη μια να υπάρξει εναρμόνιση, είτε από την άλλη να καθοριστούν μεγαλύτερα διαστήματα ⁴⁸(Αγγελόπουλος, 2010).

Στη περίπτωση που δεν έχει προσδιοριστεί ο χρόνος βάση του οποίου οι τόκοι μπορούν να είναι απαιτητοί, ο ορισμός γίνεται είτε βάση συμφωνίας είτε βάση χρονικής συχνότητας του ανατοκισμού. Ο ανατοκισμός τέλος υπολογίζεται καθ' όλο το διάστημα καθυστερήσεως πληρωμής των εν καθυστερήσει τόκων μέχρι και την εξόφλησή τους, δηλαδή και μετά την έκδοση διαταγής πληρωμής ή δικαστικής απόφασης. Στη περίπτωση που η απαίτηση της τράπεζας για ανατοκισμό στηρίζεται σε συμφωνία, θα πρέπει στην αγωγή ν' αναφέρεται συγκεκριμένα η συμφωνία αυτή και το σχετικό αίτημα.

Το αίτημα δεν είναι η κεφαλαιοποίηση των οφειλόμενων και καθυστερούμενων τόκων τουλάχιστον ενός έτους ή εξαμήνου, ώστε στη συνέχεια να παράγουν και αυτοί τόκο, αλλά η καταψήφιση του εναγόμενου στην πληρωμή των καθυστερούμενων τόκων εντόκως από την επίδοση της αγωγής έως την εξόφληση. Η δικαστική απόφαση θα πρέπει να επιδικάζει ρητά τους τόκους επί των τόκων προσδιορίζοντας το επιτόκιο και τη συχνότητα ανατοκισμού. Η νέα ρύθμιση για τον τραπεζικό ανατοκισμό περιέχει σήμερα το άρθρο 12 του ν. 2601/1998 «ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και

⁴⁸ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

άλλες διατάξεις», όπως έχει πλαισιωθεί και περαιτέρω τροποποιηθεί από τα άρθρα 30 του ν. 2789/2000 και 42 του ν. 2912/2001⁴⁹ (Αναστασόπουλος, 2010).

Σε σχέση με το χρονικό διάστημα του ανατοκισμού, είναι βέβαια φανερό ότι δεν μπορεί να υπολογίζεται σε ημερήσια βάση, γιατί κάτι τέτοιο θα υπερχρέωνε τον οφειλέτη. Η ελευθερία του καθορισμού της συχνότητας του ανατοκισμού περιορίζεται με βάση τις αρχές της καλής πίστης, των χρηστών ηθών και της μη καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος. Πέρα όμως από τις γενικές αρχές, το αρ. 12 παρ. 1 ορίζει για τις συμβάσεις δανείων, ότι εφόσον υπάρχει συμφωνία των μερών, ο ανατοκισμός είναι τουλάχιστον εξάμηνος, με την έννοια ότι δεν μπορεί να συμφωνείτε για μικρότερα χρονικά διαστήματα. Αν τέτοια συμφωνία εκλείπει, ισχύουν όσα ορίζουν τα άρθρα 296 Α.Κ. και 110 και 111 ΕισΝΑΚ. δηλαδή ο εξάμηνος κατά βάση ανατοκισμός.

Σε σχέση με τις συμβάσεις αλληλόχρεου λογαριασμού θα πρέπει καταρχάς να επισημανθεί ότι οι απαιτήσεις από τόκους εισέρχονται στον τρέχοντα λογαριασμό χάνοντας την αυτοτέλειά τους και κεφαλαιοποιούνται και ανατοκίζονται σύμφωνα με το αρ. 112 Εισ. ΝΑΚ. Αυτό σημαίνει ότι, εφόσον δεν προβλέπεται κάτι άλλο στη σύμβαση, ο λογαριασμός κλείνει περιοδικά και οι τόκοι ανατοκίζονται ανά εξάμηνο. Το επιτόκιο στον ανατοκισμό προσδιορίζεται από τα μέρη. Όταν η κεφαλαιοποίηση των τόκων υλοποιείται με το συνυπολογισμό τους στο αρχικό κεφάλαιο, τότε ταυτίζεται με το επιτόκιο με το οποίο υπολογίζονται οι οφειλόμενοι τόκοι επί του συγκεκριμένου κεφαλαίου.

Όταν όμως τηρείται ξεχωριστός λογαριασμός τόκων, τότε είναι δυνατόν να συμφωνηθεί διαφορετικό ύψος επιτοκίου ανατοκισμού. Αν τα μέρη παρέλειψαν να προσδιορίσουν το επιτόκιο του ανατοκισμού και δεν έχει ανατεθεί η άρση της αοριστίας της παροχής στην τράπεζα, το επιτόκιο είναι το ίδιο με το επιτόκιο που υπολογίστηκαν οι ανατοκιζόμενοι τόκοι.

⁴⁹ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

2.7 Λοιποί Παράγοντες που Επηρεάζουν Σχετικά την Εν Λόγω Σύμβαση

Ο Ανοικτός (Αλληλόχρεος) Λογαριασμός υπάρχει όταν μια συναλλακτική σχέση μεταξύ δύο προσώπων (φυσικών ή νομικών), από τα οποία το ένα τουλάχιστον είναι έμπορος και που δρουν με αντίθετα συμφέροντα, μπορεί να οδηγήσει στην πραγματοποίηση πολλών αμοιβαίων μεταξύ τους παροχών κατά τρόπο διαδοχικό και εναλλασσόμενο. Ως ορισμό της πίστωσης μπορούμε να πούμε, ότι πρόκειται για μία συμφωνία με την οποία ο ένας από τους συμβαλλόμενους έχει υποχρέωση να ενισχύσει προσωρινά την αγοραστική δύναμη του άλλου. Δηλαδή, είναι η σύμβαση με την οποία ο ένας (δανειστής) μεταβιβάζει στον άλλο (οφειλέτη) κεφάλαιο, για να το χρησιμοποιήσει ορισμένο χρόνο, και αυτός (οφειλέτης) αναλαμβάνει την υποχρέωση να το αποδώσει μετά τη λήξη του χρόνου⁵⁰(Αγγελόπουλος, 2010).

Για να αποφευχθεί η οποιαδήποτε σύγχυση όσον αφορά τον ορισμό των δύο εννοιών, δίνονται παρακάτω οι διαφορές τους⁵¹ (Αντωνόπουλος, 2005):

- Η πίστωση λοιπόν αναφέρεται μόνο σε χρηματική ενίσχυση του αντισυμβαλλομένου ενώ το δάνειο αναφέρεται και σε άλλα αντικαταστατά πράγματα, που προσδιορίζονται συνήθως στις συναλλαγές με αριθμό, μέτρο ή σταθμά.
- Η πίστωση μπορεί να είναι άμεση, όπως π.χ. η πίστωση με ενέχυρο χρεόγραφα, ή έμμεση, όπως π.χ. η χορήγηση εγγυητικής επιστολής.
- Το δάνειο αποτελεί πίστωση μόνο όταν είναι χρηματικό. Η παροχή της πίστωσης έχει έντονο το χαρακτήρα της προσωπικής εμπιστοσύνης μεταξύ του πιστοδότη (δανειστή) και του πιστολήπτη (πιστούχου). Αποτέλεσμα λοιπόν αυτού είναι ότι η πίστωση: δεν κατάσχεται, δεν

⁵⁰ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

⁵¹ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

εκχωρείται και κλείνει, όταν ο πιστούχος πεθάνει ή πτωχεύσει⁵²
(Αναστασόπουλος, 2010).

3. Κεφάλαιο Τρίτο : Διαδικασίες που Αφορούν το Πέρασ του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού και Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα που Παρουσιάζει Έναντι Άλλων Λογαριασμών

3.1 Το Πέρασ του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

3.1.1 Λήξη Σχέσης

Ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός παύει να υφίσταται από τη στιγμή που για κάποιο χρονικό διάστημα έχει καταρτιστεί η διάλυσή του ή η αίρεση του έχει ολοκληρωθεί σχετικά⁵³ (Αντωνόπουλος, 1998). Μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάρχει κάποια σιωπηρή συμφωνία αφού έχει ορισθεί και ο χρόνος διάρκειας της βασικής σύμβασης. Δεν έχει γίνει λόγος για τη διάρκεια του αλληλόχρεου λογαριασμού αφού έχει σημειωθεί έλλειψη αντίθετης συμφωνίας. Σε ότι αφορά τη διάρκειά του εξαρτάται από τους νόμιμους λόγους λύσης της σχέσης ανάμεσα στις δυο πλευρές. Σε περίπτωση που ο λογαριασμός υφίσταται σα παρεπόμενο κάποια άλλης βασικής σύμβασης ο λογαριασμός λήγει αυτοδίκαια⁵⁴ (Βελέντζας, 2007).

Το κλείσιμο όμως του λογαριασμού δεν επιφέρει και τη λύση της σύμβασης. Σε περίπτωση όμως που η σχέση συναλλαγής των δυο πλευρών δεν είναι έννομη τότε η διακοπή της η οποία είναι πραγματική χρειάζεται καταγγελία. Έτσι από τη λήξη της συναλλακτικής σχέσης επέρχεται και η λήξη του λογαριασμού. Επίσης ο αλληλόχρεος λογαριασμός λήγει και με τη

⁵² Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

⁵³ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

⁵⁴ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

μετέπειτα κοινή συμφωνία για τη λύση των μερών όπου μπορεί να γίνει και σιωπηρά⁵⁵ (Αντωνόπουλος, 2005).

Σε περίπτωση που ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός έχει καταρτιστεί για περιορισμένο χρόνο ή το τέλος του προσωπικού και εμπιστευτικού του χαρακτήρα, προχωρά στο πρόσωπο του ενός προσώπου από τα συμβαλλόμενα μέρη και κυρίως σε περιπτώσεις θανάτου, αφάνειας ή δικαστικής στερητικής συμπαράστασης αλλά και σε περίπτωση που κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη έχει κηρύξει πτώχευση ακόμα και αν η συναλλακτική σχέση έχει συνεχίζεται από το σύνδικο. Η όποια αξίωση ή η οφειλή μεταβαίνει στους κληρονόμους οι οποίοι έχουν μερίδιο σε κληρονομική μερίδα. Υπάρχει όμως και η πιθανότητα για κάποια συμφωνία η οποία μπορεί να έχει γίνει εγκαίρως ανάμεσα στους συμβαλλόμενους ή στους κληρονόμους ότι μετά το θάνατο κάποιου από τους συμβαλλόμενους ο αλληλόχρεος λογαριασμός θα συνεχίζεται όπως και η συναλλακτική σχέση και με αυτό τον τρόπο δε λύεται η σύμβαση.

Αν υπάρχει η περίπτωση πίστωσης Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού από τράπεζα, τότε υπάρχει η δυνατότητα συμφωνίας με τη τράπεζα η οποία θα είναι σε θέση να κλείσει τη πίστωση και το λογαριασμό σε κάποιο χρονικό διάστημα έπειτα από σχετική συμφωνία και χωρίς καμία ειδοποίηση. Σαν αποτέλεσμα αυτής της πράξης η σύμβαση του ανοικτού λογαριασμού αίρεται και όλο το ποσό του δανείου είναι απαιτητό. Σε καμία περίπτωση δεν είναι καταχρηστικός ο όρος περί παροχής δεκαήμερης προθεσμίας για την αμφισβήτηση του υπολοίπου του λογαριασμού. Αφού «κλείσει» ο λογαριασμός είναι δυνατό να ζητηθεί η έκδοση διαταγής πληρωμής αν κάτι τέτοιο μπορεί να αποδειχθεί εγγράφως⁵⁶ (Βελέντζας, 2007).

Αλλά και στη περίπτωση μετάβασης δανείου ισχύει το ίδιο έπειτα από συμφωνία του πελάτη με τη τράπεζα αφού ο λογαριασμός είναι αλληλόχρεος και παρουσιάζει κίνηση με διαδοχικές αναλήψεις του δανείου αλλά και κάποιες αποδόσεις τμηματικές με τόκους και προμήθειες. Αν μετά το κλείσιμο όμως

⁵⁵ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

⁵⁶ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

του λογαριασμού, ο οφειλέτης αναγνώρισε αφηρημένα ή συμβατικώς την ύπαρξη αυτού του λογαριασμού μετά το κλείσιμό του τότε εκδίδεται διαταγή πληρωμής σύμφωνα με τη παραπάνω συμφωνία. Από τα αποσπάσματα του βιβλίου της πιστώτριας μπορεί να φανεί η συμφωνία ανάμεσα στη τράπεζα και στον οφειλέτη η οποία είναι και έγκυρη. Υπάρχει περίπτωση αυτή η συμφωνία να φανερώσει κάποια υπέρμετρη δέσμευση του οφειλέτη κάτω από κάποιους όρους.

Αν η οποιαδήποτε συμφωνία μεταξύ των μερών είναι άτυπη, τότε ο αλληλόχρεος λογαριασμός μπορεί να λήξει. Τέλος αν κάποιο από τα μέρη προχωρήσει σε καταγγελία ο αλληλόχρεος λογαριασμός λήγει και μάλιστα χωρίς καμία αιτιολογία. Σύμφωνα με το άρθρο 112 παρ 2 εδ. Εις. ΝΣΑΚ δικαιολογεί το παραπάνω. Η παραπάνω διάταξη είναι ενοτικού δικαίου και μπορεί να ισχύει και το αντίθετο. Συνεπώς ισχύει το άρθρο 288 ΑΚ. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο οφειλέτης είναι υποχρεωμένος να προχωρήσει σε ολοκλήρωση της παροχής αφού όμως υπολογιστούν όλα τα συναλλακτικά ήθη. Το άρθρο 281 ΑΚ αναφέρεται σε άσκηση του δικαιώματος το οποίο απαγορεύεται να τα όρια από τη καλή πίστη υπερβαίνουν αυτή. Η υπέρβαση των ορίων από τη καλή πίστη και από τον οικονομικό ή κοινωνικό σκοπό του δικαιώματος αναφέρεται και στη περίπτωση όπου η πιστοδότη τράπεζα έχει το συμβατικό δικαίωμα σύμφωνα με τη κρίση της να κλείσει το λογαριασμό από τη στιγμή που δεν έχει κάποιο συμφέρον⁵⁷ (Αντωνόπουλος, 1998).

Από τη στιγμή που υπάρχει λήξη της έννομης σχέσης, αυτόματα «κλείνει» και οριστικά ο λογαριασμός. Σύμφωνα όμως με το νόμο, προβλέπεται και περιοδικό κλείσιμο του λογαριασμού ανά εξάμηνο αλλά όχι σε περίπτωση που έχει συμφωνηθεί κάτι άλλο. Το παραπάνω δεν ισχύει στο χρονικό διάστημα μικρότερο των τριών μηνών. Το τρίμηνο είναι σημαντικό για τον ανατοκισμό. Είναι δυνατό να γίνει κάποια συμφωνία από τους ενδιαφερόμενους ώστε ο λογαριασμός να κλείνει και σε διάστημα κάτω του τριμήνου. Τότε δεν ανατοκίζονται όμως οι τόκοι οι οποίοι περιλαμβάνονται στο κατάλοιπο. Το περιοδικό κλείσιμο δε φέρει το κλείσιμο του αλληλόχρεου

⁵⁷ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

λογαριασμού και δε δημιουργεί καμία απαίτηση για την απόδοση του καταλοίπου. Τι περιοδικό κατάλοιπο εμφανίστηκε από τη περιοδική εκκαθάριση και ο λόγος για τον οποίο έγινε οφείλεται σε λογιστική τακτοποίηση ή εξασφάλιση του πιστωτή. Αναγνωρίζεται από του όρους της ΑΚ 873.

3.1.2 Διαδικασία Εκκαθάρισης

Αυτόματα με το που θα «κλείσει» ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός, γίνεται και η εκκαθάριση των απαιτήσεων και καταβολών. Όλες αυτές υπολογίζονται αυτοδίκαια και θεωρούνται σαν ένα κονδύλι. Έρχονται σε αντιπαραβολή με τις όποιες απαιτήσεις της άλλης πλευράς και συμψηφίζονται προς αυτές. Έτσι αναφέρονται δυο κονδύλια τα οποία και συμψηφίζονται. Επομένως ο συμψηφισμός είναι συμβατικός αλλά όχι μονομερής. Σαν νομική του αιτία αναφέρεται η σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού. Επίσης είναι και καθολικός συμψηφισμός με την έννοια ότι καμία απαίτηση δε συμψηφίζεται αλλά το σύνολο όλων των απαιτήσεων και των καταβολών από τη μια πλευρά συμψηφίζεται με το αντίστοιχο σύνολο της άλλης πλευράς⁵⁸ (Αντωνόπουλος, 1998).

Σε καμία περίπτωση δεν γίνεται συμψηφισμός κονδυλίων διαφόρων λογαριασμών. Από μια πλευρά, ο διακανονισμός των απαιτήσεων και των καταβολών γίνεται αυτόματα έπειτα από το «κλείσιμο» του λογαριασμού σύμφωνα με τη σύμβαση. Χρειάζεται νέα σύμβαση για την εκκαθάριση και την αναγνώριση του υπολοίπου. Κάτι τέτοιο όμως είναι σωστό αν αφορά την αναγνώριση του καταλοίπου και η εκκαθάριση δεν έχει καμία διαφορά από το διακανονισμό των απαιτήσεων. Ειδικά αν οι λέξεις αυτές αναφέρονται στο ίδιο περιστατικό που αφορά το συμψηφισμό των απαιτήσεων⁵⁹ (Βελέντζας, 2007).

⁵⁸ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

⁵⁹ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

3.1.3 Η Έννοια του Κατάλοιπου

Μετά το «κλείσιμο» λογαριασμού, ακολουθεί η λογιστική εκκαθάριση κατά την οποία οι απαιτήσεις των δυο πλευρών και οι καταβολές αναφέρονται σε δυο στήλες χωριστές στο ίδιο χαρτί, αναφέρεται η άθροισή τους και η αφαίρεση του πιο μικρού κονδυλίου από το μεγαλύτερο και τέλος και ο προσδιορισμός της διαφοράς. Για να ικανοποιηθεί ο δικαιούχος του μεγαλύτερου κονδυλίου με την εκκαθάριση χορηγεί μια απαίτηση η οποία είναι ίση με τη διαφορά και αφορά το κατάλοιπο. Η απαίτηση αυτή είναι νέα και έχει κάποιους όρους όπως τη σύναψη τη σύμβασης του αλληλόχρεου λογαριασμού και το κλείσιμο αυτού αλλά και το έγκυρο των απαιτήσεων και καταβολών τα οποία και αποτέλεσαν κονδύλια τα οποία εκκαθαρίστηκαν μετά το κλείσιμο⁶⁰ (Αντωνόπουλος, 2005).

3.1.4 Η Αναγνώριση του Κατάλοιπου

Είναι συχνό φαινόμενο κάποιο από τα δυο μέρη να προβαίνει σε αναγνώριση κάποιου ενδιάμεσου οριστικού ή διαδοχικού σε οποιαδήποτε στιγμή του υπολοίπου. Σύμφωνα με τη τραπεζική πρακτική, η τράπεζα δίνει έντυπη επιστολή στην οποία αναφέρει το ποσό του χρωστικού υπολοίπου στο πελάτη σε χρονικά διαστήματα. Το κατάλοιπο το οποίο αναφέρεται στην Εισ. ΝΑΚ 112 χρειάζεται απαραίτητα λογιστική εκκαθάριση και το γεγονός αυτό δηλώνει το σύνολο από την άθροιση των απαιτήσεων των δυο πλευρών αλλά και την αφαίρεση από το μεγαλύτερο άθροισμα του μικρότερου. Η όποια ενοχή η οποία προκύπτει από τον αλληλόχρεο λογαριασμό είναι ανεξάρτητη από τα κονδύλια του λογαριασμού από τα οποία προέρχεται και το κατάλοιπο. Δεν μπορεί να αναγνωρισθεί το κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού με κάποια άτυπη σύμβαση από τις δυο πλευρές⁶¹ (Αντωνόπουλος, 1998).

⁶⁰ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

⁶¹ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

Στην αποστολή της λογιστικής εκκαθάρισης από τη μια πλευρά στην άλλη πρέπει απαραίτητα να υπάρχει και η πρόταση η οποία να αναφέρεται σε αναγνώριση του κατάλοιπου. Αν η μια πλευρά σιωπά, τότε γίνεται απόδοση της πρότασης. Είναι όμως εφικτό να υπάρχει συμφωνία από την αρχή για το ότι ο αποδέκτης της εκκαθάρισης δεν έχει καμία αντίρρηση αν σε ένα χρονικό εύλογο διάστημα τα κατάλοιπα θα είναι αναγνωρισμένο και θα αναφέρεται στις συμβάσεις παροχής τραπεζικής πίστωσης. Η αναγνώριση αυτή δημιουργεί κάποια νέα αιτία ενοχής. Αν ο οφειλέτης έχει υποσχεθεί τη παροχή του κατάλοιπου πριν ο λογαριασμός κλείσει τότε η νομολογία αναγνωρίζει ότι δημιουργείται σύμβαση αφηρημένης υπόσχεσης χρέους⁶²(Αντωνόπουλος, 2005).

Με αυτό τον τρόπο η όποια ενοχή για το κατάλοιπο είναι ανεξάρτητη από τα κονδύλια του λογαριασμού από τα οποία και προέκυψε το συγκεκριμένο κατάλοιπο. Η παράθεση των κονδυλίων είναι απαραίτητη στην αγωγή από τη στιγμή που λογαριασμός συνεχίζει να υπάρχει μέχρι να αναγνωρισθεί ένα ενδιάμεσο κονδύλι. Σε περίπτωση κάποιας αφηρημένης αναγνώρισης χρέους ισχύουν τα άρθρα 873 επ. ΑΚ. Σύμφωνα με το άρθρο 874 ΑΚ ισχύει ότι το έγγραφο από το προηγούμενο άρθρο δε χρειάζεται από τη στιγμή που η υπόσχεση ή η αναγνώριση έχει να κάνει με το υπόλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού ο οποίος έχει κλείσει. Κάτι τέτοιο όμως είναι λάθος από τη στιγμή που το άρθρο 874 ΑΚ αναφέρει ότι η αναγνώριση του κατάλοιπου είναι μια αφηρημένη αναγνώριση χρέους αλλά απλά αν η όποια αναγνώριση χρέους έχει αναγνωρισθεί σαν αφηρημένη είναι δυνατό να μην υπάρχει το έγγραφο το οποίο ορίζεται από το άρθρο 873 ΑΚ.

Δεν υπάρχει κάποιο νομικό ερέθισμα σε αυτή την άποψη αλλά αναφέρονται κάποιες δυσμενείς συνέπειες όπως αφηρημένη αναγνώριση ή υπόσχεση χρέους. Επίσης δημιουργείται και το χάσιμο και των ασφαλειών οι οποίες ίσχυαν για τις επιμέρους απαιτήσεις αλλά και οι ασφάλειες οι οποίες χορηγήθηκαν για τη διασφάλιση του κατάλοιπου. Σύμφωνα με μια άλλη άποψη, η αναγνώριση είναι μια σύμβαση αναγνώρισης χρέους. Από τη στιγμή

⁶² Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

που ισχύει κάτι τέτοιο όλα τα πλεονεκτήματα τα οποία επιτυγχάνονται με την αφηρημένη αναγνώριση χρέους έτσι δε χρειάζεται καμία αγωγή ή παράθεση των κονδυλίων του λογαριασμού. Η αιτία όμως δεν είναι ανεξάρτητη από τη προηγούμενη και έτσι σε αυτή τη περίπτωση μπορεί ο εναγόμενος να προχωρήσει σε δέσμευση της αναγνώρισης⁶³(Αντωνόπουλος, 1998).

Η άποψη αυτή είναι και η πιο σωστή και προσφέρει ένα χαρακτήρα βεβαιωτικό. Ο βεβαιωτικός αυτός χαρακτήρας βέβαια ισχύει αν δεν έχει συμφωνηθεί κάτι άλλο και δεν είναι κάποια υπόσχεση αφηρημένη ή αναγνώριση χρέους. Και αυτό γιατί οι δυο πλευρές δεν αποσκοπούν σε δημιουργία νέου χρέους ή απαίτησης επί του υπολοίπου αφού κάτι τέτοιο θα προκαλούσε εμπόδια σε ότι έχει να κάνει με την ομαλή λειτουργία του λογαριασμού. Κυρίως όμως θα έβαζε σε αμφισβήτηση όλες τις απαιτήσεις υπέρ του τελικού υπολοίπου και η όποια αφηρημένη ενοχή δε θα ήταν σε θέση να στηρίξει τη συνέχεια του λογαριασμού μέχρι το κλείσιμό του.

Η αναγνώριση αυτή σκοπό έχει να διευκολύνει τη δικαστική επιδίωξη της απαίτησης χωρίς να χρειάζεται να ανατρέξει σε άλλες απαιτήσεις οι οποίες αποτελούν το υπόλοιπο. Σε καμία όμως περίπτωση οι δυο πλευρές δεν εμποδίζονται στο να αναγνωρίσουν το υπόλοιπο της αφηρημένης αναγνώρισης ή υπόσχεσης χρέους όπως ορίζουν τα άρθρα 873 ΑΚ. Ειδικά αν αυτή έχει συμφωνηθεί σαν αναγνώριση διατηρούνται οι όποιες ασφάλειες με όλους τους όρους της. Δε μπορεί να λυθεί το ζήτημα αυτό με το κείμενο δίκαιο. Έτσι σύμφωνα με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων τα μέρη είναι εκείνα τα οποία θα δώσουν στη σύμβαση το χαρακτήρα που θέλουν.

Τις περισσότερες φορές οι συμβαλλόμενοι εκφράζονται με ασάφειες για τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Είναι λοιπόν απαραίτητη η ερμηνείας αυτών. Η επιστήμη πρέπει να διατυπώσει ένα κανόνα ερμηνείας ο οποίος θα ορίζει τα αποτελέσματα αν αυτά αμφισβητούνται. Η διαμόρφωση του κανόνα θα πρέπει να είναι αντικειμενική και πάντα με καλή πίστη. Η φύση των πραγμάτων πρέπει να υπολογιστεί και συγκεκριμένα η ουσία του λογαριασμού αλλά και ο

⁶³ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

σκοπός του. Αν υπάρχει η διατήρηση της καλής πίστης, τότε δεν υπάρχει και η περίπτωση να δημιουργηθεί κάποια αμφιβολία στη σύμβαση αναγνώρισης του υπολοίπου η οποία θα δημιουργήσει εμπόδια στη λειτουργία του λογαριασμού αλλά και στο σκοπό του.

Αν σε αυτή την αναγνώριση δεν έχει συμφωνηθεί κάτι ιδιαίτερο έχει χαρακτήρα βεβαιωτικό και δεν είναι μια αφηρημένη υπόσχεση ή αναγνώριση χρέους. Σε καμία περίπτωση οι δυο πλευρές δεν επιδιώκουν τη δημιουργία νέας απαίτησης και τη δημιουργία εμποδίων για τη λειτουργία του λογαριασμού. Η αναγνώριση αποσκοπεί στο να διευκολύνει τη δικαστική επιδίωξη της απαίτησης. Δεν είναι και τόσο ορθή η συμβατική ρήτρα για το τεκμήριο αναγνώρισης του τρέχοντος λογαριασμού του κατάλοιπου από τη στιγμή που ο πιστολήπτης το αμφισβητεί σε κάποια συγκεκριμένη προθεσμία από τη έγγραφη ειδοποίηση για το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, του υπολοίπου αυτού και για τη κίνησή του ⁶⁴(Βελέντζας, 2007).

Είναι γνωστό στον ίδιο ότι η ισχύς του τεκμηρίου κινείται στα όρια της καταχρηστικότητας ειδικά από τη στιγμή που και η σιωπή του πιστολήπτη που είναι ενημερωμένος θεωρείται σαν δήλωση βούλησης εις βάρος του από τα συναλλακτικά και χρηστά ήθη. Καλή πίστη από ότι φαίνεται δεν είναι σε θέση να επιτρέψει επιβαρυντικές συνέπειες κάποια συμφωνίας. Αλλά και η ισορροπία των δικαιωμάτων δεν είναι εφικτή. Η όποια σιωπηρή δήλωση για την αναγνώριση του χρέους μπορεί να θεωρηθεί σαν σύμβαση αναγνώριση αυτού.

3.2 Δικαστικά Ζητήματα που Προκύπτουν στη Λήξη του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

3.2.1 Διαδικασία Αγωγής

Η δικαστική επιδίωξη της απαίτησης της τράπεζας για το οριστικό κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού μπορεί να γίνει με την άσκηση αγωγής ή μέσω έκδοσης πληρωμής. Το αρμόδιο δικαστήριο είναι εκείνο που

⁶⁴ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

θα αποφασίσει την απαίτηση αυτή και συνήθως ορίζεται από τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Η αρμοδιότητα αυτή βασίζεται σύμφωνα με το ύψος του υπολοίπου και όχι σύμφωνα με τις επιμέρους απαιτήσεις. Είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία τα οποία προβλέπονται από το ΚΠολΔ. Υπήρχε η αμφισβήτηση παλαιότερα για το αν ήταν απαραίτητο στο δικόγραφο της αγωγής να αναφέρονται όλα τα επιμέρους κονδύλια του αλληλόχρεου λογαριασμού. Κάτι το οποίο όμως σύμφωνα με τη νομολογία δεν είναι⁶⁵ (Αντωνόπουλος, 1998).

Και αυτό γιατί ήταν αρκετό να αναφέρεται στην αγωγή το κατάλοιπο του λογαριασμού και ήταν αρκετό ο ενάγων να επικαλεστεί και να αποδείξει την ύπαρξη του λογαριασμού. Στις μέρες μας πλέον υπάρχει μια διάκριση ανάμεσα σε αυτές τις περιπτώσεις. Η περίπτωση κατά την οποία δεν έχει αναγνωρισθεί το κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού και η περίπτωση κατά την οποία έχει γίνει η αναγνώριση. Στη πρώτη περίπτωση είναι απαραίτητο να αναφέρονται οι επιμέρους καταχωρήσεις μετά το κλείσιμο του λογαριασμού και πέρα από το ποσό να αναφέρονται και οι αιτίες της κάθε απαίτησης και να αποδεικνύονται. Η αγωγή έχει τη βάση της στη σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού και αιτεί τη πληρωμή του υπολοίπου έτσι είναι υποχρεωμένη να αναφέρεται σε έγγραφα που το αποδεικνύουν. Στη δεύτερη περίπτωση χρειάζεται μόνο μια αναφορά σε :

- Χρόνο κλεισίματος
- Σε αναγνωρισθέντα ποσά αλλά χωρίς να αναφέρονται τα στοιχεία των απαιτήσεων ή ο χρόνος και η αιτία τους

Όλα τα στοιχεία της σύμβασης πρέπει να αναφέρονται επίσης και το γεγονός ότι και οι δυο πλευρές είναι σύμφωνα για τις απαιτήσεις τους οι οποίες δε θα εξοφλούνται άμεσα αλλά θα καταχωρούνται στο λογαριασμό. Τα παραπάνω ισχύουν από τη στιγμή που ο οφειλέτης έχει υποσχεθεί τη παροχή του κατάλοιπου πριν ο λογαριασμός «κλείσει». Μέσα από τη σύμβαση της

⁶⁵ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

αναγνώρισης δημιουργείται νέα απαίτηση για το κατάλοιπο χωρίς να υπολογίζεται η αιτία που το δημιούργησε.

Αν το ενδιάμεσο «κλείσιμο» του λογαριασμού έχει αναγνωρισθεί από τον οφειλέτη το κλείσιμο αυτό αποτελεί το πρώτο κονδύλι του λογαριασμού για τη νέα περίοδο. Δεν είναι απαραίτητο μετά το κλείσιμο του λογαριασμού η παράθεση κονδυλίων αυτής της περιόδου στην αγωγή. Από το άρθρο 874 του ΑΚ υπάρχει η δυνατότητα αναγνώρισης του υπολοίπου για το λογαριασμό που έχει κλείσει χωρίς να χρειάζεται κάποιο έγγραφο. Χρειάζεται όμως στην αγωγή προκειμένου να γίνει η πληρωμή του κατάλοιπου και η αναφορά του αλληλόχρεου λογαριασμού. Επίσης δε χρειάζεται η αναφορά σε κονδύλια ή σε αιτία η οποία τα δημιούργησε ⁶⁶(Αντωνόπουλος, 2005).

Δεν είναι απαραίτητο να αναφέρονται η κίνηση του λογαριασμού, το εκάστοτε υπολογιζόμενο επιτόκιο ή η διάρκεια του ανατοκισμού. Η αγωγή όμως πρέπει να αναφέρει αναλυτικά τα ποσά του κεφαλαίου και όλους τους τόκους που είναι καθυστερημένοι. Επίσης και τα ποσά του επιτοκίου για τους απαιτούμενους τόκους. Δεν είναι απαραίτητη η μνεία της συμφωνίας για το περιοδικό κλείσιμο ή η αναφορά τη συμφωνίας που αναφέρει ότι ο αλληλόχρεος λογαριασμός τηρείται από κάποια πλευρά ή και από τις δυο. Ο δικαστής θα αποφασίσει αν έχει δημιουργηθεί σε ένδικη περίπτωση αλληλόχρεος λογαριασμός και δεν χρειάζεται να αναφέρεται ο όρος αλληλόχρεος λογαριασμός αλλά η μνεία της συμφωνίας για τις δυο πλευρές.

3.2.2 Η Αποδεικτική Δύναμη των Εμπορικών Βιβλίων

Υπάρχει η πιθανότητα κατά την οποία να έχει γίνει συμφωνία ανάμεσα στις δυο πλευρές ότι το κατάλοιπο του λογαριασμού να φαίνεται μέσα από αποσπάσματα εμπορικών βιβλίων και ειδικά αν αυτά υπάρχουν μέσα στην αγωγή στην οποία πρέπει και να υπάρχουν και τα επί μέρους κονδύλια⁶⁷ (Βελέντζας, 2007). Επίσης μπορεί να υπάρχει και όρος στη σύμβαση παροχής της τράπεζας με τον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό, ο οποίος να ορίζει ότι

⁶⁶Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

⁶⁷ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

κατά το κλείσιμο του λογαριασμού το υπόλοιπο που προκύπτει θα φαίνεται μέσα από τα αποσπάσματα των εμπορικών βιβλίων. Το απόσπασμα αυτό έπειτα από κάποια συμφωνία θα αποτελεί απόδειξη και θα πρέπει να βεβαιώνεται από την αρμόδια αρχή ή από κάποιο δικηγόρο. Φυσικά μόνο η έκδοσή του από κάποιο υπάλληλο της τράπεζας δεν είναι αρκετή για να το καθιστά και αποδεικτικό στοιχείο. Ο λόγος είναι ότι η διάταξη του άρθρου 449 παρ 1 ΚΠοΔ η οποία αναφέρει ότι τα αντίγραφα βεβαιώνονται από τον υπάλληλο και έχουν ίδια αποδεικτική δύναμη με τα πρωτότυπα αλλά δεν αναφέρεται κανένα άλλο πρόσωπο το οποίο έχει τη ιδιότητα του δημόσιο ή ιδιωτικού υπαλλήλου. Αναφέρεται σε δικηγόρους, συμβολαιογράφους, υποθηκοφύλακες, δημόσιους υπαλλήλους οι οποίοι κινούνται μέσα στο πλαίσιο των καθηκόντων τους⁶⁸(Αντωνόπουλος, 1998).

3.2.3 Διαταγή Πληρωμής

Με την έκδοση διαταγής πληρωμής μπορεί να ικανοποιηθεί η αξίωση η οποία απορρέει από ένα αναγνωρισμένο κατάλοιπο αλληλόχρεου λογαριασμού. Προκειμένου όμως να είναι και ορισμένη η διαταγή πληρωμής είναι απαραίτητη να αναφέρονται (Αντωνόπουλος, 1998):

- όλες οι επιμέρους συμβάσεις
- τα κονδύλια λογαριασμού
- το οριστικό του κλείσιμο
- και το τελικό κατάλοιπο
- η αναγνώριση του κατάλοιπου του λογαριασμού

Ειδικά για το τελικό κατάλοιπο, θα πρέπει να συνοδεύεται από κάποια έγγραφα τα οποία θα το αποδεικνύουν. Από τη στιγμή που αποδεικνύεται δε είναι απαραίτητο να υπάρχουν και να αναφέρονται πιστωτικά κονδύλια του λογαριασμού από τα οποία έχει προκύψει το χρεωστικό υπόλοιπο. Επίσης δεν είναι απαραίτητο να αναφέρονται κονδύλια τη περιόδου για τη

⁶⁸ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

συγκεκριμένη αναγνώριση αν αυτά αναφέρονται στη σχετική αίτηση⁶⁹(Αντωνόπουλος, 1998).

Αναφέρεται ότι πρέπει να προσκομίζονται η κατάρτιση σύμβασης και ο χρόνος κλεισίματος του λογαριασμού. Είναι αναμενόμενο ότι το υπόλοιπο πρέπει να είναι ορισμένο και σε καμία περίπτωση να μη έχει να κάνει με αίρεση ή προθεσμία. Μέσα από τη διαταγή πληρωμής θα πρέπει να ορίζεται το έγγραφο το οποίο αποδεικνύει και το κατάλοιπο του αλληλόχρεου λογαριασμού. Μπορεί να γίνει δεκτό ότι η έκδοση πληρωμής μπορεί να εκδοθεί βασιζόμενη σε μια σιωπηρή αναγνώριση κατάλοιπου.

3.2.4 Διαδικασία Κοινοχρηστικότητας

Υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί στους οποίους υπόκεινται το δικαίωμα άσκησης αγωγής ή έκδοση διαταγής πληρωμής προκειμένου να αποδοθεί το κατάλοιπο από αλληλόχρεο λογαριασμό. Δεν είναι αρκετό σύμφωνα με τη νομολογία μόνο η επίκληση της μη άσκησης του δικαιώματος σε κατάλοιπο κλειστού λογαριασμού για μεγάλο διάστημα. Αν υπάρχουν όμως και άλλα στοιχεία τα οποία να αποδεικνύουν κάτι τέτοιο και ειδικά αν δημιουργούν τη εντύπωση στον οφειλέτη ότι δε θα επιδιωχθεί δικαστικά τότε σαν αποτέλεσμα η επιδίωξή του θα έχει επιπτώσεις επαχθείς και φυσικά τη υπέρβαση των ορίων καλής πίστης ή χρηστών ηθών. Μπορεί να γίνει δεκτή ένσταση του άρθρου 281 ΑΚ (Αντωνόπουλος, 1998)

3.3 Προϋποθέσεις Ύπαρξης Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού

Προκειμένου να υπάρχει Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός απαραίτητη είναι η βασική σχέση ανάμεσα σε δυο μέρη αλλά και η σύμβαση για αλληλόχρεο λογαριασμό (Αντωνόπουλος, 1998). Η σχέση αυτή μπορεί να είναι η οποιαδήποτε ενοχική σύμβαση η οποία δημιουργεί απαιτήσεις για καταβολές από τις δυο πλευρές. Δηλαδή και οι δυο πλευρές θα πρέπει να αποσκοπούν σε μια δέσμευση διάρκειας συμβατική ακόμα και αν έχουν

⁶⁹ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

δημιουργηθεί στη πράξη άλλες αμοιβαίες απαιτήσεις. Κάποιος τραπεζικός λογαριασμός είναι αλληλόχρεος ακόμα και αν ένα μέρος προχωρά σε παροχή και σε κλείσιμο του λογαριασμού αυτού⁷⁰ (Βελέντζας, 2007). Σαν βασική σχέση στο τραπεζικό δίκαιο ο αλληλόχρεος λογαριασμός πρέπει να έχει σύμβαση κατάθεσης και ανοίγματος πίστωσης με συνέπειες τη τοκοφορία των απαιτήσεων αλλά και τη λήξη του⁷¹ (Αντωνόπουλος, 2005).

Επίσης οι δυο πλευρές καταρτίζουν τη σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού σε μια βασική σχέση χωρίς τήρηση τύπου και φυσικά σιωπηρά. Υπάρχει η περίπτωση να τηρείται και αυτοθελώς και τότε αποτελεί και βασικό συστατικό βασικής σύμβασης. Δυο είναι τα σημαντικά θέματα στα οποία κινείται η σχετική συμφωνία :

- Οι όποιες απαιτήσεις από τη βασική σχέση και οι καταβολές τους σε τόκους όπου πρέπει να καταχωρούνται στο λογαριασμό ως απλά χρεωπιστωτικά και μη αυτοτελώς κονδύλια
- Οι απαιτήσεις και οι καταβολές οι οποίες πρέπει να συμψηφίζονται στο συμφωνημένο χρόνο. Είτε με τη πάροδο ορισμένης χρονικής διάρκειας ή διαδοχικά.

Δεν είναι εφικτό όλες οι απαιτήσεις και οι καταβολές από τις δυο πλευρές να αποτελούν και αντικείμενο του αλληλόχρεου λογαριασμού αλλά μόνο οι χρηματικές. Συγκεκριμένα όλες οι απαιτήσεις πρέπει να είναι εκκαθαρισμένες και ληξιπρόθεσμες και εκπληρώσιμες. Όποιες απαιτήσεις είναι υπό αίρεση ή προθεσμία δεν ανήκουν στο λογαριασμό αυτό πριν παρέλθει η προθεσμία ή πληρωθεί ή αίρεση. Σε περίπτωση σύμβασης ανοίγματος πίστωσης η απαίτηση για λήψη της πίστωσης αυτής ανήκει στο λογαριασμό αν είναι εκπληρώσιμη. Σε ότι αφορά τους τόκους και τις προμήθειες, αν είναι ληξιπρόθεσμοι, οι απαιτήσεις τους ισχύουν όπως ορίζει ο Νόμος⁷²(Αντωνόπουλος, 1998).

⁷⁰ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

⁷¹ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

⁷² Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.

Ως κονδύλι θεωρείται η απαίτηση από πιστωτικό τίτλο από τη στιγμή που μεταβιβάζεται για είσπραξη στη τράπεζα. Αν μεταβιβαστεί για προεξόφληση, η όποια αξίωση για καταβολή εισέρχεται στο λογαριασμό. Για τη σύμβαση εγγυητικής επιστολής η όποια απαίτηση εισέρχεται στο λογαριασμό από τη στιγμή της κατάπτωσής της.

3.4 Διαφορά Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού από Άλλα Είδη Λογαριασμών

Ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός είναι μια ειδική μορφή του απλού τραπεζικού λογαριασμού η οποία χρησιμοποιείται ως ένα χαρακτηριστικό στη σχέση σε τράπεζα και στο πελάτη. Απαραίτητη για το άνοιγμα του τραπεζικού λογαριασμού είναι η τραπεζική σύμβαση την οποία εξυπηρετεί. Διακρίνεται σε :

- Λογαριασμό κατάθεσης
- Λογαριασμό χορηγήσεως
- Λογαριασμό γύρου που μπορεί να συνδέεται με κατάθεση χρημάτων ή χορήγηση πίστωσης

Δεν παρουσιάζει καμία άλλη σημασία ο τραπεζικός λογαριασμός εκτός από τη περίπτωση του τρέχοντος λογαριασμού. Δεν θεμελιώνει καμία απαίτηση του πελάτη στη τράπεζα και το αντίστροφο. Από τη τραπεζική σύμβαση εξαρτάται η όποια απαίτηση ή η δυνατότητα άσκησης αυτής. Για να γίνει μεταβίβαση του λογαριασμού χρειάζεται σύμβαση εκχώρησης απαίτησης σύμφωνα με τις διατάξεις για εκχώρηση απαίτησης ΑΚ 455. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1248 γίνεται η εκχώρηση ή ενεχύραση του τελικού υπολοίπου. Στο τραπεζικό όμως λογαριασμό κάτι τέτοιο είναι εύκολο αφού υπάρχει απώλεια της αυτοτέλειάς αυτού. Σε σχέση με τον αλληλόχρεο τραπεζικό λογαριασμό ο τραπεζικός κοινός αλληλόχρεος στερείται από ⁷³(Βελέντζας, 2007):

⁷³Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη

- Το στοιχείο αμοιβαιότητας πιστώσεων
- Το στοιχείο αβεβαιότητας για το οποίο θα καταστεί κατά τη διάρκεια του κλεισίματός του ποιος είναι ο οφειλέτης και ποιος ο πιστωτής.

Η δεύτερη περίπτωση αφορά τον απλό Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό. Μέσα από το τρέχων ή τρεχούμενο λογαριασμό, υπάρχει η δυνατότητα για πολλές καταχωρήσεις αλλά ο αλληλόχρεος δεν έχει τα στοιχεία εκείνα του τελευταίου. Δεν διαθέτει την εμπορική ιδιότητα της μιας από τις δυο πλευρές, την αμοιβαιότητα των απαιτήσεων που έχουν καταχωρηθεί και ίσως και την αναγνώριση του υπολοίπου μαζί με τους τόκους για τον ανατοκισμό. Ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός περιέχει καταχωρημένες τις απαιτήσεις της μιας πλευράς οι οποίες ανήκουν στα κονδύλια του λογαριασμού και είναι ανοικτά. Δεν υπάρχει η ανάγκη καταβολών και συμψηφισμών μέχρι να εξοφληθεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα το όλο ποσό των απαιτήσεων ⁷⁴ (Αντωνόπουλος, 2005).

Τέτοιου είδους ανοικτοί λογαριασμοί συνηθίζονται σε μικροπωλητές και μικρούς εμπόρους μέχρι να εξοφλήσουν ανά μήνα ή ανά εβδομάδα όλο το ποσό της εξόφλησης. Στον Ανοικτό Αλληλόχρεο Λογαριασμό αναφέρονται στοιχεία και από τους δυο παραπάνω λογαριασμούς αλλά εκείνοι στερούνται την ιδιότητα της αβεβαιότητας γύρω από το ποιος θα είναι ο οφειλέτης και ποιος ο δανειστής. Επίσης δεν αναφέρεται η δυνατότητα αυτοδίκαιου ανατοκισμού σύμφωνα με τη 112 Εις. ΝΑΚ.

Αναφέρεται επίσης ότι στον αλληλόχρεο λογαριασμό καταχωρούνται και κάποιες απαιτήσεις οι οποίες προέρχονται από τις σχέσεις των πλευρών και ο λογαριασμός αυτός ονομάζεται ειδικός. Καθολικός είναι ο λογαριασμός αυτός στον οποίο καταχωρούνται όλες οι απαιτήσεις. Ως περιοδικός αλληλόχρεος, ονομάζεται ο λογαριασμός εκείνος ο οποίος περιέχει αμοιβαίες απαιτήσεις αλλά και καταβολές οι οποίες συμψηφίζονται μεταξύ τους σε συμφωνημένο χρόνο. Ο διαδοχικός αλληλόχρεος περιέχει αμοιβαίες

⁷⁴Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

απαιτήσεις και καταβολές οι οποίες συμψηφίζονται διαδοχικά με το που θα εισέλθουν στο λογαριασμό⁷⁵ (Αντωνόπουλος, 1998).

3.5 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Έναντι Άλλων Συμβάσεων

Αναφερόμενοι στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα ενός Αλληλόχρεου λογαριασμού έναντι άλλων συμβάσεων, θα λέγαμε σχετικά πως ο ανοικτός αλληλόχρεος λογαριασμός αποτελεί σήμερα την πλέον διαδεδομένη μορφή τραπεζικής χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις. Οι χρηματοδοτήσεις με ανοικτό αλληλόχρεο λογαριασμό αποτελούν, μαζί με τις χρηματοδοτήσεις μέσω δανείων, τις σημαντικότερες μορφές χρηματοδοτήσεων⁷⁶ (Κόντος, 2010).

Οι χρηματοδοτήσεις μέσω ανοικτού αλληλόχρεου λογαριασμού είναι αυξομειούμενου υπολοίπου. Στη σχετική σύμβαση που υπογράφεται από την τράπεζα και το χρηματοδοτούμενο (πιστούχο), δηλαδή στη σύμβαση πιστώσεως ανοικτού λογαριασμού, προβλέπεται ότι τα δύο μέρη θα έχουν σειρά συναλλαγών, οι οποίες ενσωματώνονται σε ενιαίο λογαριασμό και χάνουν την ατομικότητά τους, μεταβαλλόμενες σε ποσά χρέωσης ή πίστωσης. Το διαρκώς αυξομειούμενο υπόλοιπο του λογαριασμού επιτρέπει τη συνεχή κάλυψη των εκάστοτε βραχυπρόθεσμων αναγκών της επιχείρησης, δηλαδή των αναγκών για κεφάλαιο κίνησης ή αναγκών που προκύπτουν κατά την παραγωγική διαδικασία. Η διάρκεια των χρηματοδοτήσεων αυτών δεν πρέπει να υπερβαίνει τη διάρκεια του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης που δανείζεται.

Αυτό που καθορίζεται με τη σύμβαση ανοικτού λογαριασμού είναι το ανώτατο ύψος (το όριο) των χρηματοδοτήσεων που μπορούν να χορηγηθούν, καθώς και ο χρόνος ανακύκλωσης (επιστροφής) των χρηματοδοτήσεων. Το καθορισμένο από τη σχετική σύμβαση ανώτατο ύψος χρηματοδότησης δεν επιτρέπεται να ξεπεραστεί. Η υπέρβαση του ορίου είναι δικαιολογημένη μόνο κατά τον καταλογισμό των τόκων, που γίνεται 4 φορές τον χρόνο (31-3, 30-6, 30-9 και 31-12). Η υπέρβαση αυτή μπορεί να είναι μόνο προσωρινή.

⁷⁵ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοB 1998, 719 επ.

⁷⁶ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

Σε περίπτωση δε που ο ανοικτός λογαριασμός κλείσει, μόνο το τυχόν υπόλοιπο του λογαριασμού μπορεί να απαιτηθεί και όχι οι χωριστές χορηγήσεις μεμονωμένα. Η επιστροφή των χρηματοδοτήσεων (δηλαδή ανακύκλωση του λογαριασμού) προσδιορίζεται στη σύμβαση, ανάλογα με το παραγωγικο-συναλλακτικό κύκλωμα της επιχείρησης (π.χ. πεντάμηνο) αφού ο λογαριασμός δεν έχει τακτή λήξη. Η έννοια του ορίου και της ανακύκλωσης των χορηγούμενων πιστώσεων βάσει του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος δημιουργεί σειρά υποχρεώσεων σε τράπεζες και επιχειρήσεις, με κυριότερες τις ακόλουθες⁷⁷(Κόντος, 2010):

1. Το όριο θεωρείται από τις εποπτικές αρχές και κυρίως από την Τράπεζα της Ελλάδος, άσχετα με το υπόλοιπό του, ως δυνητικό άνοιγμα με αποτέλεσμα να λαμβάνεται ως βάση για εποπτικούς λόγους. Για παράδειγμα, λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό των Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων
2. Η ανακύκλωση δημιουργεί πρόβλημα με τις προβλέψεις των τραπεζών, αφού εάν δεν επιστραφούν στο αναφερόμενο στη σύμβαση διάστημα, άσχετα εάν καταβάλλονται οι τόκοι, θεωρούνται καθυστέρηση και κατά συνέπεια πρέπει να δημιουργούνται αυξημένες προβλέψεις.
3. Οι αρμόδιοι λειτουργοί των τραπεζών για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις πιστούχους που βρίσκονταν σε ταμειακή δυσχέρεια χωρίς να επιστρέφονται οι χρηματοδοτήσεις προέβαιναν παλαιότερα απλά σε λογιστικές εγγραφές πίστωσης και χρέωσης των λογαριασμών, δηλαδή τυπικά φαινόταν ότι οι χρηματοδοτήσεις επεστράφησαν και επαναχορηγήθηκαν.

Τα παραπάνω προβλήματα έχουν οδηγήσει σήμερα τις τράπεζες στην πρακτική έγκρισης χαμηλών ορίων, ίσως και χαμηλότερων από τα αναγκαία για την επιχείρηση, ώστε να αποφεύγουν το πρόβλημα με τα ανοίγματα και παράλληλα με την πρακτική της σταδιακής κατάργησης ή επιμήκυνσης του χρόνου ανακύκλωσης. Αφού καθοριστεί από την τράπεζα, βάσει του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος και των μεγεθών της επιχείρησης, το όριο μέχρι του οποίου μπορεί ο πιστούχος να αντλήσει κεφάλαια, οι κινήσεις του λογαριασμού (της τράπεζας) μπορεί να χρεοπιστώνονται από τον

⁷⁷ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.

πιστούχο καθημερινά (άντληση κεφαλαίων με χρέωση και καταβολή με πίστωση). Στο τέλος κάθε εκτοκιστικής περιόδου, συνήθως κάθε ημερολογιακό τρίμηνο, καταβάλλονται και οι τόκοι ⁷⁸(Αγγελόπουλος, 2010).

⁷⁸Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

Επίλογος – Συμπεράσματα

Θα πρέπει να σημειωθεί πως η σύμβαση εκείνη η οποία χρησιμοποιείται πιο πολύ σε τραπεζικές συναλλαγές είναι η εκείνη του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού, η οποία αναφέρεται σε χρηματοδότηση των επιχειρήσεων με σκοπό να ανταπεξέλθουν στα λειτουργικά τους έξοδα και να καλύψουν τις ανάγκες τους. Ο Ανοικτός Αλληλόχρεος Λογαριασμός αποτελεί μια σύμβαση ανοίγματος πίστωσης με τρέχοντα ή ανοικτό ή αλληλόχρεο λογαριασμό. Η σύμβαση αυτή περιέχει την υπόσχεση από τη τράπεζα ότι θα παρέχει κάθε είδους άμεσων ή έμμεσων πιστώσεων, εγγυητικών επιστολών, συνεχών πιστώσεων στο πελάτη μέχρι κάποιο συγκεκριμένο πιστωτικό όριο. Το περιεχόμενο αυτό καθιστά το άνοιγμα πίστωσης μια σύμβαση αλλά και αιτία για τις επιμέρους πιστωτικές συμβάσεις.

Σε καμία περίπτωση η σύμβαση αυτή δε δεσμεύει τη τράπεζα σε χορήγηση πίστωσης και δεν υποχρεώνει το πελάτη να προβεί σε κάθε είδους χρήση της πίστωσης που έχει ανοιχτεί. Έτσι είναι στην ευχέρεια του πελάτη ο προσδιορισμός των απαιτήσεων της τράπεζας από τις παρεχόμενες πιστώσεις και οι όποιες έναντι αυτών καταβολές. Αποτελούν χρεωστικά ή πιστωτικά κονδύλια αλλά χωρίς αυτοτέλεια και έτσι απαιτητό είναι μόνο το όποιο υπόλοιπο εμφανίζεται με το κλείσιμο του λογαριασμού. Για το υπόλοιπο αυτό η τράπεζα επιφυλάσσει ένα δικαίωμα για τον εαυτό της καταγγελίας της σύμβασης.

Με αυτό τον τρόπο, οι τράπεζες εξυπηρετούν πολλούς σκοπούς. Αρχικά γίνεται ενοποίηση ή απλούστευση πολλών πιστωτικών ανοιγμάτων προς τους πελάτες. Υπάρχει η δυνατότητα ευχερούς επόπτευσης για τη πιστοδοτική θέση έναντι του πελάτη και ίσως και των ασφαλειών από τη στιγμή που λαμβάνεται το ενιαίο μελλοντικό υπόλοιπο του λογαριασμού. Την ίδια στιγμή όμως και ο πελάτης αποκτά μια πρόσβαση σε κεφάλαια που χρειάζεται έπειτα από μια αίτηση στη τράπεζα. Δε χρειάζονται χρονοβόρες διαδικασίες έγκρισης και οι διαδικασίες αυτές για έγκριση ακολουθούνται εφάπαξ. Επίσης ο πελάτης δε χρεώνεται έξοδα και χρόνο σε παροχή

μεμονωμένων ασφαλειών για τις επιμέρους πιστώσεις από τη στιγμή που υπάρχει μια ασφάλεια για τη συνολική του οφειλή. Δεν είναι όμως πάντα τα αποτελέσματα θετικά για το πελάτη από τη στιγμή που η παραπάνω πρακτική κάποιες φορές προκαλεί οικονομικά αδιέξοδα λόγω δυο παραγόντων.

Ο παράγοντας του ανατοκισμού ο οποίος προκύπτει από το αλληλόχρεο λογαριασμό και από την εφαρμοσμένη διάταξη 112 Εις. ΝΑΚ. Αλλά και από τη δυνατότητα καταγγελίας από τη τράπεζα. Αναφέρεται και ο συνδυασμός με την ενιαία ασφάλεια όπου στηρίζεται η χρηματοδότηση και έτσι η τράπεζα έχει τη δυνατότητα να μεγιστοποιεί τα κέρδη της μέσα από αυτή την ασφάλεια. Εξαιρείται η περίπτωση όπου η ασφάλεια και η περιουσία του πελάτη είναι ανεπαρκείς. Κάτω όμως από αυτό το σκεπτικό η χρηματοδότηση η οποία βασίζεται στην ασφάλεια γίνεται αντιπαραγωγικό εργαλείο για τη εθνική οικονομία.

Οι ανοιχτοί λογαριασμοί, λόγω της ευελιξίας που παρουσιάζουν, είναι ιδιαίτερα επιθυμητοί από τους πελάτες και έτσι αποτελούν την πλειοψηφία των χρηματοδοτήσεων για κεφάλαιο κίνησης. Θα πρέπει, ωστόσο, να ελέγχονται από τις τράπεζες, ώστε να αποφεύγεται το «πάγωμα» του λογαριασμού, η ανάληψη δηλαδή όλου του ορίου από την αρχή και η εξόφλησή του με ταυτόχρονες νέες χορηγήσεις, γιατί τότε απομακρύνεται από την λογική τους, οι πελάτες δεν τους συμπεριλαμβάνουν στις υποχρεώσεις του ταμιακού τους προγράμματος και η είσπραξη τους καθίσταται προβληματική⁷⁹(Αναστασόπουλος, 2010).

Καταλήγοντας θα λέγαμε πως ο τρόπος λειτουργίας του Ανοικτού Αλληλόχρεου Λογαριασμού αναφέρεται στην έννοια της σύμβασης με την οποία δύο πρόσωπα (φυσικά ή νομικά), από τα οποία ο ένας τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν ότι οι αμοιβαίες πιστώσεις και οφειλές που θα προκύψουν από τις συναλλαγές τους, θα μπαίνουν σε ενιαίο λογαριασμό όπου θα χάνουν την ατομικότητά τους. Το υπόλοιπο του λογαριασμού θα εκκαθαρίζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και θα αποτελεί απαίτηση του ενός και υποχρέωση του άλλου (Αναστασόπουλος, 2010).

⁷⁹ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βιβλιογραφία

- ❖ Adrian, Tobias and Hyun Song Shin, (2009), “Money, Liquidity, and Monetary Policy”, Federal Reserve Bank of New York, Staff Reports, Staff Report no.360, January.
- ❖ Atkins, Ralph, (2010), “ECB increases intervention in bond markets,” Financial Times, December 27.
- ❖ Attinasi, Maria-Grazia, Cristina Checherita and Christiane Nickel, (2009), “What explains the surge in euro area sovereign spreads during the financial crisis of 2007-2009?”,
- ❖ European Central Bank, Working Paper Series, No 1131, December.
- ❖ Barrios, Salvador, Per Iversen, Magdalena Lewandowska and Ralph Setzer, (2009), “Determinants of intra-euro area government bond spreads during the financial crisis”, European Commission, European Economy, Economic Papers 338, November.
- ❖ Beetsma, Roel and Massimo Giuliodori, (2010), "The Macroeconomic Costs and Benefits of the EMU and other Monetary Unions: An Overview of Recent Research”, Journal of Economic Literature, vol. XLVIII, No. 3, September
- ❖ Blundell-Wignall, Adrian and Patrick Slovik, (2010), “The EU Stress Test and Sovereign Debt Exposures”, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No 4, OECD Financial Affairs Division, www.oecd.org/daf/fin.
- ❖ Borio, Claudio, (2004), “Market distress and vanishing liquidity: Anatomy and policy options“, BIS Working Paper No. 158, July.
- ❖ Buis, Romain and Romain Duval, (2011), “Raising Potential Growth after the Crisis: A Quantitative Assessment of the Potential Gains from various Structural Reforms in the OECD Area and beyond”, OECD Economics Department, Working Papers No. 835.

- ❖ Buiter, Willem and Ebrahim Rahbari, (2010), "Is Sovereign Default "Unnecessary, Undesirable and Unlikely" For All Advanced Economies?", Citi Economics, Global Economic View, September 16.
- ❖ Bairoch, P., (1993), "Economics and World History", New York : Cambridge University Press
- ❖ Bernstein J., (1991), "Cycles of Profit", Harper Business
- ❖ Boyes William J., (1992), "Macroeconomics", 3rd Edition, Southwestern.

- ❖ Burns, Stone, Μανωλάτος, "Οικονομική Μακροοικονομική Θεωρία & Πράξη", 2008
- ❖ Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».
- ❖ Αγγελάκης Μ. (2010), «Ο νέος πτωχευτικός κώδικας – συνοπτική παρουσίαση».
- ❖ Αγγελάκης Μ. (1990), «Εισαγωγή στην εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων και επισφαλών απαιτήσεων», Ελληνική Ένωση Τραπεζών.
- ❖ Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.
- ❖ Αναστασόπουλος Γ. (2010), « Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.
- ❖ Αντωνόπουλος Σ., (2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη
- ❖ Αντωνόπουλος Σ., (1998), Νομικό καθεστώς των απαιτήσεων κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλόχρεου λογαριασμού, ΝοΒ 1998, 719 επ.
- ❖ Βελέντζας Γ., (2007), Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, εκδ. ΙuS, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη
- ❖ Δούρος Αθ. (2007), «Η τραπεζική στην πράξη», Εκδόσεις Παπασωτηρίου.
- ❖ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2006), «Εισαγωγή στις τραπεζικές σπουδές», τεύχος Α΄, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο.

- ❖ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2006), «Εισαγωγή στις τραπεζικές σπουδές», τεύχος Β΄, Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο.
- ❖ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2011), «Έκθεση πεπραγμένων 2010»
Ελληνική Ένωση Τραπεζών (2010), «Έκθεση πεπραγμένων 2009»
- ❖ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, « Κώδικας βέλτιστης πρακτικής για τη σύναψη και διαχείριση κοινοπρακτικών δανείων»
- ❖ Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.
- ❖ Κοτσίρης Λ. (2008), «Πτωχευτικό Δίκαιο», 7η έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα.
- ❖ Κοτσίρης Λ. (2010), «Η διαδικασία συνδιαλλαγής κατά τον πτωχευτικό κώδικα», Εκδόσεις Σάκκουλα.
- ❖ Κίοχος Π., Παπανικολάου Γ., “Σύγχρονη Μακροοικονομική Θεωρία & Πολιτική”, Αθήνα, 2008
- ❖ Μάζης Π. (2008), «Εκκαθάριση και διανομή της πτωχευτικής περιουσίας», Εκδόσεις Σάκκουλα.
- ❖ Μελάς Κ. (2002), «Εισαγωγή στην τραπεζική χρηματοοικονομική διοικητική», Εκδόσεις Εξάντας.
- ❖ Μιχαλόπουλος Γ. (2007), «Πτωχευτική Νομοθεσία», Νομική βιβλιοθήκη.
- ❖ Μπενάς Δ., “Η εισβολή του ξένου κεφαλαίου στην Ελλάδα”, Θεσσαλονίκη, 2005
- ❖ Κυρκιλής Δ. “Άμεσες Ξένες Επενδύσεις”, Εκδόσεις Κρητική 2002
- ❖ Μελάς Κ., “Παγκοσμιοποίηση και πολυεθνικές επιχειρήσεις”, Εκδόσεις Παπαζήση 2005
- ❖ Στάγκος Π. “Το νομικό καθεστώς των διεθνών επενδύσεων”, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2007
- ❖ www.gsevee.gr, 2011, Η Ελλάδα Μετά το Μνημόνιο

- ❖ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Στοιχεία για την Κρίση Παγκοσμίως, Σχετικές Μελέτες και Έρευνες, 2012

Αναφορές από Διαδίκτυο και Οικονομικά Περιοδικά

- ❖ Calomiris, Charles W., (2011), «Αίτια της κρίσης στην αγορά ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου», Άρθρο Α.1, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- ❖ Collignon, Stefan, (2011), «Η έκδοση ιδιωτικών ομολόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως διέξοδος από το ελληνικό δράμα», Άρθρο Δ.2, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- ❖ Mayer, Thomas, (2011), «Διδάγματα από την κρίση χρέους στην Ελλάδα», Άρθρο Δ.1, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- ❖ O'Neill, Jim, (2011), «Κρίση και οικονομικός κύκλος: η άποψη της αγοράς», Άρθρο Α.2, Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;, Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Α. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- ❖ <http://openarchives.gr/view/275628>, “Η περίπτωση των εισηγμένων Εμπορικών Τραπεζών”, Βιβλιοθήκη Πανεπιστήμιου Πειραιώς, Βαγγέλης Μπάνος, 2006-2008
- ❖ http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1353, “Μια Χρηματοοικονομική Ανάλυση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων σήμερα!”, Banking and Finance, 20 χρόνια επιστημονικό Μάρκετινγκ, Ιούνιος 2006
- ❖ http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1353, “Ο Οικονομικός Ρόλος των Τραπεζικών Ιδρυμάτων και Χρηματοοικονομικές Αναλύσεις”, Banking and Finance, 20 χρόνια επιστημονικό Μάρκετινγκ, Ιούνιος 2006

- ❖ Investment Research & Analysis Journal, Γεωργιάδης Νικ. Ηρ., “Ο Τραπεζικός Κλάδος στην Ελλάδα, Η Πορεία των Οικονομικών Μεγεθών των Μεγάλων Εμπορικών Τραπεζών το β’ εξάμηνο του 2005”, Σεπτέμβριος 2006
- ❖ Εφημερίδα «Το Βήμα», Παπαϊωάννου Γ., “Η διαχείριση των κινδύνων απασχολεί τους τραπεζίτες”, 4 Απριλίου 2006
- ❖ ICAP Group, (2007), Ζουπονίδης Κωνσταντίνος, “Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Εμπορικών Τραπεζών για το έτος 2006”, Εκδόσεις ICAP Group, Αθήνα
- ❖ Μπερμπερίδης Τιμόθεος, “ΧΡΗΜΑ”, Μηνιαίο Οικονομικό και Επενδυτικό Περιοδικό, “Η Λήψη Χρηματοοικονομικών Αποφάσεων και Χρηματοοικονομική Ισορροπία”, Αθήνα, Νοέμβριος, 2007
- ❖ ΕΤΕ, 2009
- ❖ ΕΤΕ, 2010
- ❖ Παπούλιας, Γ. 2001. *Επενδύσεις - Διοίκηση και Ανάλυση*. Σύγχρονη Εκδοτική.
- ❖ Παπούλιας. Γ., 1993. *Χρηματοοικονομική Διοίκηση*. Γ' έκδοση, Κυριακίδη Αφοί
- ❖ Πουρναράκης. Κ., 1996. *Διεθνή Οικονομική*. Εκδόσεις Κυριακίδη Αφοί
- ❖ Ρεπούσης. Σπ., 2006. *Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Διεθνής Τραπεζική*. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- ❖ Adolphus J. Toby (2010), “Global financial crisis and bank management practices in Nigeria – survey findings”, *Journal of Financial Management and Analysis*, 27-51.
- ❖ Almeida, Campello, Laranjeira, Weisbenner, (2009), “Corporate debt maturity and real effects of the 2007 credit crisis”, NBER Working Paper No 14990.
- ❖ Antonia Horta Osorio (2011), “What should banks be for”, *The Banker*, 8-9.
- ❖ Auerbach, Greenspan, Jensen (1998), “Discussing the revolution in corporate finance”, Blackwell Business.

- ❖ Burlowski, Sampson (1986), "The journal of commercial bank lending", Robert Morris Associates, 19-28.
- ❖ Hernado De Soto (2011), "Breaking records", Quantum Finance in Perspective 14, 28-33.
- ❖ International Monetary Fund (2011), "Global financial stability report".
- ❖ Isard, Razin, Rose, (1999), "International finance and financial crises", Kluwer Academic Publishers.
- ❖ Keith Pond (2009), "Retail banking", Global Professional Publishing.
- ❖ Kochan Nicholas (2011), "Credit where it's due", Quantum Finance in Perspective 14.
- ❖ Kreutzman, Bergstrom (2011), "Rethink retail banking", The Banker, 110-111.
- ❖ Krugman Paul (2009), "The return of depression economics and the crisis of 2008", W.W. Norton & Company.
- ❖ Laryea Thomas, (2010), "Approaches to corporate debt restructuring in the wake of financial crises", IMF staff position note.
- ❖ Levinson Marc (2005), "Guide to Financial Markets", The Economist.
- ❖ Michelle J. White (2008), "Past puzzles, recent reforms and the mortgage crisis", NBER Working Paper No 14549.
- ❖ Nacm (2011), "Who is the customer? Revising the five Cs of credit", Business Credit, 50-53.
- ❖ Niles David (2011), "Today's corporate restructuring requires a new approach", Financial Executive, 31-35.
- ❖ Pavoni Silvia (2011), "Is European venture debt gone for good?", The Banker, 46-47.

- ❖ Peter S. Rose (1999), “Commercial bank management”, Irwin / Mc Graw – Hill.
- ❖ Philip Alexander (2011), “Europe lags behind US CMBS recovery, The Banker, 30-33.
- ❖ Pomerleano, Adams, Litan (2000), “Managing financial and corporate distress: Lessons from Asia”, The Brookings Institution.
- ❖ Rajen Shan (2011), “Managing collateral getting to grips with centralized clearing”, The Banker, 32-33.
- ❖ Ross, Yinger, “The color of credit”, MIT Press.
- ❖ Steward John (2011), “Using economic data to the best advantage”, Financial Executive, 23-25.